

Reetta Vuorela

LAPSI VALOKUVAAJANA
Valokuvaustyöskentelyn prosessi
varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö

Sosionomi

Sosiaaliala

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi
Tekijä/Tekijät	Reetta Vuorela
Työn nimi	Lapsi valokuvaajana – valokuvaustyöskentelyn prosessi
varhaiskasvatuksessa	
Toimeksiantaja	Kalevankankaan päiväkoti
Vuosi	2021
Sivut	45 sivua, liitteitä 20 sivua
Työn ohjaaja(t)	Kati Vapalahti

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää valokuvausta pedagogisena menetelmänä itseilmaisun tukemiseksi. Opinnäytetyön kehittämisprosessissa tehtiin ohjeistus valokuvauksen hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa Kalevankankaan päiväkodin henkilökunnan käyttöön. Lapset toimivat valokuvaajina ja heidän valitsemistaan sekä nimeämistään kuvista toteutettiin lopuksi näyttely.

Opinnäytetyö oli kehittämistyö ja kehittämistä toteutettiin tuotekehityksen vaiheita mukaillen. Opinnäytetyön teoria pohjautuu valokuvaamiseen, varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan, osallisuuteen ja itseilmaisuun. Lasten osallisuutta tuettiin jo ideointivaiheesta alkaen. He ideoivat tulevia kuvauskohteita Ideointipuun menetelmällä, ja lopuksi lapset valitsivat ja nimesivät näyttelyyn tulevat valokuvat. Ohjeistus valokuvaustoiminnasta syntyi kirjallisuuden ja kehittämisprosessissa lasten kanssa toteutetun valokuvausprojektin pohjalta. Lapsiryhmän työntekijät arvioivat kehittämisprojektia SWOT-analyysillä.

Projektin arvioinnissa saadun tiedon perusteella lapset toivat valokuvaamalla esille näkemyksiään ja itselleen merkityksellisiä asioita. Suurin osa lapsista oli aktiivisesti mukana kuvaamassa ja piti kertomansa mukaan kuvaamisesta. Valokuvaamisella on siis potentiaalia varhaiskasvatuksen menetelmänä. Oleellista on, että varhaiskasvattaja muistaa antaa tilaa lapsen näkemyksille. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä valokuvaamisesta on tullut yhä arkipäiväisempi väline tuoda ajatuksiaan esille.

Asiasanat: valokuvaus, varhaiskasvatus, pedagogiikka, osallisuus, itseilmaisuus

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Reetta Vuorela
Thesis title	A child as a photographer – process of photography work in early childhood education
Commissioned by	Kindergarten of Kalevankangas
Time	2021
Pages	45 pages, 20 pages of appendices
Supervisor	Kati Vapalahti

ABSTRACT

This bachelor's thesis is a development work about using photography as a tool to support self-actualization in early childhood education. Children got to be the photographers and they chose and named photos for their own photo exhibition. The objective of this thesis was to improve photography as a pedagogic method from the point of view of self-actualization. The purpose of this thesis was to make a leaflet about photography as a method in early childhood education for the personnel.

A product development method was used in this thesis. The theory of this thesis is based on the keywords photography, early childhood education and pedagogy of early childhood education, participation and self-actualization. The children participated in the process from the beginning until the end. The children generated ideas for photo subjects with the Brainstorming tree method and chose and named their favorite photos for exhibition. The leaflet was based on theory and practical experience after finishing the photography project with the children. The personnel's role was to give feedback on the photography project by using the SWOT analysis.

Photography gave the children an opportunity to express their points of view and showcase things meaningful to them. Most of the children enjoyed photographing. Photography does have potential as a method in early childhood education. As a pedagogue, it is important to give space to a child's vision. The topic is relevant because photography has become a very ordinary way to transmit information and express oneself.

Keywords: photography, early childhood education, pedagogy, participation, self actualization

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TOIMINNALLISEN TYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1	Osallistujat, kohde ja hyödynsaajat	7
2.2	Valokuvausharrastus opinnäytetyön lähtökohtana	8
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1	Valokuvaus.....	8
3.2	Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen pedagogiikka.....	10
3.3	Osallisuus.....	11
3.4	Itseilmaisuu	12
3.5	Aikaisempaa tietoa aiheesta	14
4	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	15
5	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	15
6	TUOTEKEHITYKSELLÄ VALOKUVAUSTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ VARHAISKASVATUKSEEN.....	16
6.1	Valokuvaustoiminnan ideointi ja suunnittelu.....	18
6.2	Toteutusvaihe: valokuvaustuokiot ja näyttelyn kokoaminen.....	22
6.3	Ohjeistuksen luominen valokuvaustoiminnasta.....	24
6.4	Palaute ja arviointi.....	28
6.5	Ohjeistuksen julkistaminen ja juurruttaminen	29
7	VALOKUVAUSPROSESSIN SWOT-ANALYYSIN TULOKSET	29
8	POHDINTA.....	30
8.1	Tuotoksen ja tulosten pohdintaa.....	30
8.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	33
8.3	Ajatuksia prosessista.....	36
8.4	Toiminnan jatkokehitysideat	38
9	LÄHTEET	40

LIITTEET

- Liite 1. Tutkittavien informointilomake
- Liite 2. Tutkimuslupa
- Liite 3. Vaitiolovelvollisuus
- Liite 4. Kenttäpäiväkirja
- Liite 5. SWOT-analyysin lomake
- Liite 6. Ohjeistus valokuvaustoiminnasta varhaiskasvatuksessa
- Liite 7. Konkreettinen esimerkki näyttelykuvasta
- Liite 8. Näyttely
- Liite 9. Kauppa
- Liite 10. Linna
- Liite 11. Kuuset ja mänty
- Liite 12. Rikkinäinen puu
- Liite 13. Siinä ollaan me!
- Liite 14. Kuva ystävistä

1 JOHDANTO

Valokuva näkyy arjessamme suuremmin kuin koskaan. Monet ihmisistä kuvaavat koko ajan: kotona, koulussa, töissä, omaksi iloksi ja muille jaettaviksi. Valtaosa kuvista on hyvin arkipäiväisiä. Kuvaaminen on osa vuorovaikutustamme, ja valokuva on keino reflektoida itselle ja muille omia ajatuksia. (Mediakasvatusseura, s.a.)

Tämän opinnäytetyön otsikko on Lapsi valokuvaajana – valokuvaustyöskentelyn prosessi varhaiskasvatuksessa. Aihe on ajankohtainen, sillä valokuvaaminen on yhä arkipäiväisempi väline tuoda itseään ja näkemyksiään esille. Valokuvaus on myös helpottunut esimerkiksi älypuhelimien kameroiden kehittyessä jatkuvasti. Enää valokuvaamiseen ei tarvita raskasta kalustoa ja pimiötä valokuvien kehittämiseen, vaan jo pelkkä puhelin riittää.

Olen itse harrastanut valokuvausta yli kymmenen vuotta ja haluan päästä hyödyntämään harrastustani sosiaalialalla pohtien sen käyttömahdollisuuksia erityisesti varhaiskasvatuksessa, sillä uskon valokuvaamisen potentiaaliin pedagogisena toimintana.

Pohdin valokuvauksen hyödynnettävyyttä varhaiskasvatuksessa erityisesti itseilmaisun näkökulmasta. Tarkastelen opinnäytetyössäni, millaisia mahdollisuuksia valokuvaus tarjoaa tapana ilmaista itseään ja tuoda esille näkemyksiään. Kuvatessani valokuvaustyöskentelyn prosessia esitin myös tapoja tukea lapsen osallisuutta prosessin aikana. Työelämäkumppanini Kalevankankaan päiväkoti oli jo alustavasti harjoitellut valokuvaamista lasten kanssa, ja nyt pääsin kehittämään toimintaa pidemmälle, omaksi toimintamallikseen. Työelämäkumppanini mahdollisti opinnäytetyöni toteuttamisen tarjoten tilat ja tarvikkeet, ja kehitimme toimintaa yhteiskehittämisen menetelmällä. Yhteiskehittäminen näkyi yhteisenä suunnittelemisena ja näkökulmien vaihtamisena, sillä omat ideani tarkentuivat, kun pääsin vaihtamaan ajatuksia lapsiryhmän henkilökunnan kanssa. Kävimme myös läpi sitä, olisiko päiväkodilla jokin teema, joka voisi valokuvissa näkyä, mutta päädyimme jättämään valokuva-aiheiden ideoinnin

pelkästään lapsille. Myös projektin loppuvaiheessa sain heiltä arvokkaita vinkkejä ohjeistuksen hiomiseen ja palautetta toiminnan jatkokehittämiseen.

Yleisesti ottaen valokuvaus on ollut sosiaalialalla esillä jo jonkin aikaa, ja se on näkynyt esimerkiksi Voimaannuttavana valokuvauksena ja valokuvaterapiana. Miina Savolaisen liikkeelle laittama Voimaannuttava valokuvaus -menetelmä käyttää valokuvaa itsetuntemuksen lisääjänä ja voimaa tuovana elementtinä (Jerrman 2020). Valokuvaterapian monialaisia menetelmiä taas voidaan jäsentää esimerkiksi jakamalla ne kolmeen ryhmään; omaelämäkerrallisten kuvien läpikäyminen, symbolisten kuvien katselu tai kuvien ottaminen joko itse kuvaajana toimien tai kuvassa ollen (Kokko 2013, 15).

Tämän opinnäytetyön myötä työelämäkumppanini sai konkreettisen ohjeistuksen siitä, kuinka valokuvaustoimintaa varhaiskasvatuksessa voi hyödyntää, ja itse sain työkaluja ja erityistä asiantuntemusta hyödyntää valokuvausta tulevassa sosionomin ammatissani.

2 TOIMINNALLISEN TYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Osallistujat, kohde ja hyödynsaajat

Työn toteuttamiseen osallistuivat Kalevankankaan päiväkodin 3-5 -vuotiaiden ryhmän lapset sekä päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstö. Hyödynsaajina olivat Kalevankankaan päiväkodin varhaiskasvattajat, sillä opinnäytetyön valmistuttua he saivat ohjeistuksen valokuvaustyöskentelyn hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa.

Lähtökohdat Kalevankankaan päiväkodilla valokuvausprosessin toteuttamiseksi olivat hyvät, sillä he olivat jo hieman harjoitelleet tabletin käyttöä lasten kanssa. He olivat siis kiinnostuneita ja siten motivoituneita kehittämään valokuvausta pedagogisena menetelmänä.

2.2 Valokuvausharrastus opinnäytetyön lähtökohtana

Olen 22-vuotias ja harrastanut valokuvaamista lähes puolet iästäni. Aloitin valokuvauskokeilut, kun sain ensimmäistä kertaa puhelimen, jossa oli kamera. Kuvasin enimmäkseen luontoa, ja minua kiehtoivat sen yksityiskohdat. Pian valokuvaaminen vei mennessään ja innostus kasvoi entisestään, kun sain joululahjaksi digikameran, jonka käyttömahdollisuudet sekä kuvan laatu olivat huomattavasti paremmat kuin kännykän muutaman megapikselin kamerassa. Kuvattuani digikameralla muutamia vuosia oli aika siirtyä järjestelmäkameran käyttäjäksi. Se mullisti valokuvausharrastukseni ja kävin viikoittain useita kertoja valokuvaamassa ja vietin luonnossa tunteja kerrallaan.

Minulle valokuvaaminen merkitsee onnistumisen kokemuksia ja tapaa toteuttaa itseään. En ole juurikaan nähnyt itseäni piirtäjänä, kirjoittajana tai musiikillisena ilmaisijana, vaan valokuvaus on ollut välineeni käsittää ympäröivää maailmaa, ja jäsentää sitä. Valokuvan avulla olen voinut tallentaa itselleni merkittäviä hetkiä ja kiinnostavia asioita. Valokuvaamisen myötä olen myös päässyt osalliseksi erilaisiin valokuvausryhmiin, viimeisimpänä Mikkelin seudun valokuvaajat -ryhmä, joka on poikunut myös tapaamisia muiden alueen valokuvaajien kanssa. Väitän, että olen myös rakentanut minäkuvaani valokuvien avulla, sillä niihin olen voinut tallentaa osan itseäni ja ajatuksiani.

Aloitettuani opinnot sosionomina olen kovasti pohtinut sitä, kuinka yhdistää valokuvaus sosiaalialaan, erityisesti varhaiskasvatuksen maailmaan. Päätin, että halusin kehittää ja tukea valokuvaustoiminnan käyttöä pedagogisena menetelmänä päiväkodissa, sillä uskoin, että parhaimmillaan sen avulla voitaisiin tukea lapsen itseilmaisua.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Valokuvaus

Sana valokuva juontaa juurensa kreikan kieleen, ja tarkoittaa kirjaimellisesti valolla kirjoittamista. Valokuvauksen käsitettiin pitkään olevan vain tekninen tallentamistapahtuma ilman mitään "taiteilijan kädenjälkeä" ja kenen tahansa ajateltiin pystyvään tähän mekaaniseen tallentamiseen, joten valokuvaajat

eivät saaneet minkäänlaista arvostusta. Vasta toisen maailmansodan aikana valokuvaajat alkoivat saada tunnustusta siitä, että he tulkitsivat tilanteita kuviensa avulla. (Mäenpää 2016, 28-29.) Nykyään valokuvauksen käsite on laajentunut niin, että valokuvaus nähdään juurikin kuvan ottajan tulkintana, ja kuvata voi kuka tahansa, mikäli omistaa esimerkiksi kamerakännykän.

Ensimmäinen valokuva otettiin 1800-luvun alkupuolella - lähteistä riippuen vuonna 1826 tai 1827 - ja valokuvausta on käytetty myös sosiaalialan työssä lähes yhtä kauan. Psykiatri Hugh Diamond kuvasi siihen aikaan "mielisairaiksi" kutsuttuja henkilöitä ja esitteli kuviaan Lontoossa vuonna 1856. Kuvia käytettiin diagnosoinnissa sekä potilaiden muutosten kuvaamisessa, ja hän havaitsi, että kuvien katselu oli merkityksellistä myös potilaille itselleen. (Krauss & Fryrear 1983, 3 & 225 ; Halkola ym. 2009,13.)

Sen jälkeen valokuvan hyödyntäminen mielenterveys- ja sosiaalialan työssä hiipui noin sadaksi vuodeksi, kunnes 1970-luvulla alkoi tapahtua. Valokuvaa kiinnostuttiin käyttämään ihmismielen ja elämäntarinan tutkimisessa (Halkola ym. 2009, 14.) Sittemmin 2000-luvun alkupuolella esimerkiksi Miina Savolainen on hyödyntänyt valokuvan voimaa ja luonut voimauttavan valokuvauksen menetelmän, jossa merkitystä on kuvattavana olevan henkilön voimautumisen kokemuksilla ja itse kuvaustilanteen vuorovaikutuksella. Tällöin valokuvaaja antaa kuvattavalle vallan siihen, millaisena hän haluaa tulla nähdyksi. (Savolainen 2009, 218-219.)

Omassa opinnäytetyössäni halusin painottaa sitä, että kuva on kuvan ottajan tulkinta. Valokuvaus opinnäytetyössäni on tarkoittanut siis itseilmaisua ja itselle merkityksellisten asioiden esille nostamista. Arvostin valokuvausprosessissa lasten näkemyksiä ja olin halukas myös kuulemaan lasten ajatuksia siitä, mitä he ottamallaan kuvalla halusivat ilmaista. Kun lapset saavat itse olla päättämässä ja vaikuttamassa siihen, mitä he kuvaavat, on toiminta heille merkityksellisempää (Byrnes & Wasik 2009, 244).

3.2 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Siinä painottuu erityisesti pedagogiikka. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatusta voidaan ymmärtää, arvioida, hallita ja kehittää pedagogisen dokumentoinnin avulla. Pedagoginen dokumentointi on kokonaisvaltainen menetelmä lapsen näkemyksen kuulemiseksi ja kehityksen ja oppimisen pohtimiseksi (Rintakorpi 2018, 15.) Valokuvaus on yksi menetelmä, jonka avulla voidaan dokumentoida lapsen näkemyksiä, ja valokuvia voidaan hyödyntää esimerkiksi toiminnan kehittämisessä (Opetushallitus s.a). Vuoden 2016 Varhaiskasvatussuunnitelma korostaa lapsen osallisuutta ja roolia aktiivisena toimijana, sekä myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä (Koivula ym. 2017 luku 1).

Pedagogiikka tarkoittaa varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa toimintaa, jota johtavat ammattihenkilöt. Toiminta on tavoitteellista lasten oppimisen ja kehityksen toteutumiseksi. Se on käytännön toimintaa, joka todentuu muun muassa lasten ja aikuisten vuorovaikutustilanteissa. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 5, 10.) Pedagogiikkaa voi toteuttaa erilaisista pedagogisista näkökulmista. Tunnetuimpia vaihtoehtoisia pedagogiikkoja Suomessa ovat esimerkiksi steiner-, montessori- ja freinet-pedagogiikat (Paalasmaa 2000).

Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ohjaavat oppimisen alueet, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tärkeimpiä tavoitteita ja sisältöjä. Niihin lukeutuvat ilmaisun monet muodot, kielten rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2018, 42.) Valokuvaus menetelmänä sopii erityisesti ilmaisun monet muodot -oppimisen alueeseen.

Ilmaisun monet muodot -oppimisen alue painottaa varhaiskasvatuksen tehtävää tukea tavoitteellisesti lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen sekä kehollisen ilmaisun kehittymistä. Oleellista on myös tutustuttaa lapsia erilaisiin taiteenaloihin. Taiteellinen ilmaisu ja kokeileminen edistävät lapsen myönteistä minäkuvaa, oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja valmiuksia

ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä harjoittelemalla erilaisia ilmaisun taitoja, kehittyvät ajattelun ja oppimisen taidot. Taiteellisen ilmaisun avulla voidaan tarjota lapsille keinoja muun muassa havaintojen ja tunteiden näkyväksi tekemiseen. (Opetushallitus 2018, 42-43.) Opinnäytetyössäni toteutettiin valokuvausta pedagogisena menetelmänä varhaiskasvatuksessa järjestäen suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, tukien lapsen ilmaisun kehittymistä ja siten valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Lapset olivat projektissa aktiivisia toimijoita, joiden osallisuutta haluttiin tukea.

3.3 Osallisuus

Osallisuus tarkoittaa sitä, että henkilöt otetaan mukaan määrittelemään toiminnan sisältöjä ja tavoitteita. Varhaiskasvatuksessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa. (Virkki 2015, 8; Varhaiskasvatustalaki 540/2018.) Tärkeä huomioitava asia lapsen osallisuutta koskien on se, että osallisuus ei riipu siitä, etteikö lapsella olisi mitään sanottavaa, vaan siitä, että kuunteleeko kukaan todella häntä (Theobald ym. 2011,22). Varhaiskasvatuksessa osallisuus tarkoittaa, että lapsi on aktiivinen toimija ja ryhmänsä jäsen. Lapsilla täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa elämäänsä liittyviin asioihin. Osallisuus on yhdessä suunnittelua, yhdessä tekemistä ja yhdessä elämistä. (Opetushallitus, s.a.)

Osallisuuden toteutumiseen liittyy haasteita. Yksi osallisuuden toteutumisen haasteista on lapsen ikä: syrjintää tapahtuu herkästi pienten lasten arjessa, sillä lapsen iästä tulee helposti osallisuuden este. (Sevon ym. 2021, 118.) Lisäksi haasteena osallisuuden toteutumisessa Sevonin ym. mukaan on osallisuuden näennäisyys. Osallisuuden tulisi olla kokonaisvaltaista lasten kuulemista, ja lasten ajatukset tulisi todella ottaa huomioon ja siirtää käytäntöön, eikä kerätä toiveita vain näennäisesti ja jättää niitä toteuttamatta. (2021, 127.)

Opinnäytetyössäni osallisuus näkyi lapsen mahdollisuuksina vaikuttaa toiminnan sisältöihin, ja osallisuus toteutui jo alkuvaiheista alkaen, sillä lapset vaikuttivat siihen, mitä aiheita kuvataan. Huomioin myös osallisuuden

toteutumisen haasteita prosessin aikana. Koska valokuvaustoimintaan osallistuneen lapsiryhmän yksilöiden ikäerot olivat suhteellisen isoja, kiinnitin opinnäytetyöprosessissani erityistä huomiota myös nuorimpien lasten osallisuuden tukemiseen, ja kyselin ideointivaiheessa lapsilta kuvausaiheita yksitellen tukeakseni jokaisen osallisuutta. Suhteutin myös tapaani kertoa valokuvaustoiminnasta sellaiseksi, että pientenkin lasten oli helppo ymmärtää. Kiinnitin erityistä huomiota kerrontatapani selkeyteen ja konkreettisuuteen kertoessani toiminnasta ryhmän nuorimmille. Kerrontaa tukemassa olivat myös kuvakortit, ja aamupiirillä päivän tulevaa valokuvaustuokiota havainnollisti kortti, jossa oli kameran kuva.

Osallisuuden tukeminen ei jäänyt opinnäytetyöprosessissani vain näennäiseksi, sillä siirsin lasten toiveet suoraan käytäntöön ja lasten ideavaiheen aihe-ehdotuksista muodostuivat kuvaustuokioiden teemat. Lisäksi lapset päättivät itse ne kuvat, joita otettiin mukaan valokuvausnäyttelyyn ja myös nimesivät ne tuoden oman näkemyksensä kuvastaan esille. Näyttelyn kokoaminen yhdessä tuki parhaimmillaan lapsen kokemuksia siitä, että hän on ollut osallisena luomassa tällaista näyttelyä, jossa juuri hänen ottamansa ja nimeämänsä kuva on esillä.

Osallisuus näkyi myös vanhempien läsnäolona projektissa. Koronavirustilanteen aiheuttamien rajoitusten vuoksi lasten vanhemmat eivät ole päässeet tulemaan päiväkotiin sisälle, mutta halusin silti tarjota heillekin mahdollisuuden nähdä lasten ottamia kuvia. Valokuvat aseteltiin ikkunoihin siten, että niitä pystyi ulkopuolelta katselemaan ja monet vanhemmista kävivätkin näyttelyyn tutustumassa lapsensa kanssa yhdessä päivän päätteeksi. Tukeakseni lasten osallisuutta asettelin kuvat niin matalalle ikkunaan, että myös lapset niitä pystyivät katselemaan. (Liite 8.)

3.4 Itseilmaisu

Opinnäytetyössäni tarkastelin valokuvaustoiminnan mahdollisuuksia tukea lapsen itseilmaisua. Opinnäytetyöni hypoteesi oli, että valokuvauksen avulla voidaan tukea itseilmaisun rakentumista varhaiskasvatuksessa.

Itseilmaisu tarkoittaa yksilön tarvetta ilmaista itseään, jotta hän tulisi ymmärretyksi. Itseilmaisu tapahtuu joko verbaalisesti tai nonverbaalisesti. Itseään voi ilmaista esimerkiksi piirtäen, maalaten, valokuvaten, näyttellen ja musisoiden. Nämä ovat kuitenkin vain välineitä muihin hyötyihin, sillä itseään ilmaisemalla voi tuoda näkemyksiään esiin, ja lisäksi kerryttää rohkeutta, sillä uskaltessaan ilmaista itseään uskaltaa tuoda myös mielipiteitään esille. (Aho & Laine 2002, 11; Kauppila 2006, 19-20; Ollikainen 2017.)

Abraham Maslow määrittä itseilmaisun tarkoittavan prosessia siitä, että tulee parhaaksi versioksi itsestään. Maslowin tarvehierarkian mukaan ihmisten täytyy ensin tyydyttää neljä perustarvetta, ennen kuin voivat yltää itseilmaisun tarpeen tasolle. Hän kuvasi tarpeet pyramidin muodossa, joista alimmaisella tasolla olivat perustarpeet, kuten ruoka ja vesi, toisella tasolla turvallisuuden tarpeet, kolmannella tasolla yhteenkuuluvuuden ja ihmissuhteiden tarve ja neljännellä kunnioituksen tarve. Korkeimmalla pyramidissa on itseilmaisu. (Raypole, 2020; Lämsä & Hautala 2004, 82-83.)

Kuvien avulla voi tuoda esille myös tunteitaan. Runot, kuvat ja tanssit voivat auttaa lasta tekemään näkyväksi ääriviivoiltaan epämääräisen tapahtuman tai tunteen. Mikäli lapsi kokee jotakin mullistavaa, kuten vanhempansa kuoleman, mikä aiheuttaa suuria tunteita, on tärkeää saada tunteet jotenkin järjestettyä ja muotoiltua. (Ruokonen ym. 2009, 71.) Valtavaa surun tunnetta voi käsitellä muotoilemalla sen esimerkiksi valokuvaan näkyväksi, sillä valokuvuihin voi sisällyttää tunteita esimerkiksi värimaailman, kuvakulman ja vertauskuvallisuuden avulla. Kuva nähdään juuri kuvan ottajan tulkintana, eikä näitä tulkintoja ole olemassa oikeita tai väriä.

Lasten maailma tulvii nykyaikana kuvia, ja heille on mielekästä olla mukana tuottamassa niitä. Lapset ilmaisevat itseään mielellään kuvaamalla, ja antavat arkisillekin asioille uusia näkökulmia. Lapsen kuvia katsomalla saa käyttöönsä uuden tavan katsoa elinympäristöä. (Halkola 2009, 234.) Siispä valokuvaamisen kautta lapset voivat ilmaista oivalluksiaan ympäristöstään, ja asioita, jotka heille ovat omassa ympäristössään tärkeitä ja merkityksellisiä.

Toisaalta valokuvien avulla voi ilmaista myös lempiasioitaan, kuten värejä, joista pitää. Siten valokuvien avulla on mahdollista oppia tuntemaan lasta

paremmin, ja jopa ymmärtämään hänen tarpeitaan, sillä kuvat edustavat hänelle tärkeitä asioita, joihin hän kiinnittää huomiota sekä arvoja ja tunteita, joita hän käy läpi, ja ovat siten myös oivallinen keskustelun väline lapsen kanssa. Opinnäytetyössäni lapset toivat esille itselleen tärkeitä asioita ja omia näkökulmiaan asioihin, ja valokuvat toimivat toisaalta myös välineenä tutustua lapsiryhmän lapsiin paremmin.

3.5 Aikaisempaa tietoa aiheesta

Valokuvausta sosiaalialalla ja kasvatustieteiden alalla on tarkasteltu suhteellisen paljon erityisesti viime vuosina, ja Miina Savolaisen Voimauttavan valokuvauksen periaatteita on nostettu useissa opinnäytetyöissä esille. Välimäen ja Weynerin opinnäytetyössä lapset ovat päässeet valokuvaamaan itselleen tärkeitä asioita päiväkodissa, ja näiden valokuvien avulla on mahdollista kehittää päiväkodin toimintaa lasten esille nostamien asioiden mukaisesti. (Välimäki & Weyner 2014, 2.) Huuskolan ja Pusan työssä lapset niin ikään pääsivät kuvaamaan ja saivat äänensä kuuluville valokuvien avulla. Lapset kuvasivat päiväkodin kivoimman ja tyhmimmän asian, ja valokuvien avulla oli mahdollista tukea lasten osallisuutta ja kehittää päiväkodin toimintaa (Huuskola & Pusa 2014, 3.)

Virta (2019) toteutti valokuvausprojektin lasten kanssa, jotka aloittivat juuri esikoulua. Virta selvitti toiminnallisessa opinnäytetyössään sitä, voiko valokuvausta hyödyntää työvälineenä esikoululaisten yhteisöllisyyden edistämiseksi. Lapset saivat erilaisia valokuvaustehtäviä ja ottivat kuvia seitsemänä kuvauspäivänä. Virta osoitti opinnäytetyöllään, että valokuvaus toimii parhaimmillaan myös yhteisöllisyyden edistämisen työvälineenä. (Virta 2019, 2.)

Lasten ottamien valokuvien avulla on mahdollista ymmärtää puhtaasti juuri heidän maailmaansa ja näkökulmiaan, joita aikuisten näkökulmat eivät ole muokanneet. Lasten ottamista kuvista saa täysin uudenlaisen näkökulman katsella elinympäristöä. (Byrnes & Wasik 2009, 244; Hulkola, 2009, 234.) Siksi valokuvat ovat hyvä väline lapselle merkityksellisten asioiden kartoittamiseen ja juuri heidän näkökulmansa esille nostamiseen; valokuvan avulla lapset voivat ilmaista oman näkemyksensä ympäröivään maailmaan.

Byrnesin ja Wasikin mukaan annettaessa lapsille mahdollisuus valokuvata, saatiin samalla väylä nähdä, mihin lapset kiinnittävät huomiotaan ja kuinka he näkevät maailmaa. (Byrnes & Wasik, 2009, 244.) Lasten valokuvia tulkitessa on siis mahdollista päästä kiinni heidän mielenkiinnonkohteisiinsa ja tapaan jäsentää ympäröivää maailmaa. Valokuvauksen yhä yleistyessä itsensä ilmaisemisen menetelmänä se on mainiosti verrattavissa muihinkin taidelähtöisiin menetelmiin, kuten kuvataiteeseen, ja on perusteltua nähdä valokuvauksen hyödynnettävyyden mahdollisuudet pedagogisena menetelmänä.

Friedman selvitti valokuvaamisen mahdollisuuksia toteuttaen 3-4 -vuotiaille lapsille kaksivuotisen koulutusohjelman digikameran käytöstä nostaen digikuvaamisen keskeiseen, arkipäiväiseen rooliin satunnaisten kuvaustuokioiden sijasta. Arkipäiväinen kuvaaminen opetti lapsille vastuullisuutta kalliiden kameroiden käsittelystä, mutta myös visuaalista lukutaitoa ja kuvien tulkintaa, ongelmanratkaisutaitoa sekä kehitti uteliaisuutta ja teki oppimisesta mielekkäämpää (Friedman 2016, 15, 21.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää valokuvaustoimintaa pedagogisena menetelmänä lasten itseilmaisun välineenä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tavoitteena oli selvittää sekä esittää tapoja tukea lasten osallisuutta valokuvaustyöskentelyn aikana. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli toteuttaa lasten kanssa valokuvausprojekti näyttelyineen ja sitten tuottaa ohjeistus valokuvaustoiminnasta Kalevankankaan päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön.

5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, ja kehittämismenetelmänä käytin tuotekehitysprosessia. Toiminnallinen opinnäytetyö tarkoittaa opinnäytetyötä, jossa opiskelija tuottaa opinnäytteenään konkreettisen tuotoksen ja/tai kehittää jotain toiminnallista osa-aluetta. Sen lisäksi, että opiskelija kehittää konkreettisen tuotoksen, kirjoittaa opiskelija raportin, jossa ovat esillä kehittämisen vaiheet ja teoreettiset perustelut tuotokselleen. (Vilkka

& Airaksinen 2003, 9-15.) Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osuudesta ja opinnäytetyön raportista, johon kuuluvat prosessin dokumentointi ja arviointi (Saastamoinen ym, 2018).

Käytännössä siis opinnäytetyöni jakautuu toiminnalliseen osioon sekä raporttiosioon. Toiminnalliseen osioon kuului valokuvausprojektin toteuttaminen näyttelyineen ja ohjeistuksen koostaminen toiminnasta. Raporttiosioista taas käy ilmi työn teoreettinen viitekehys ja teoreettiset perustelut toiminnalle, kuvaus valokuvaustyöskentelyn eri vaiheista, keräämäni arvioinnit sekä liitteenä muun muassa tutkimuslupa, informointilomake sekä ohjeistus. Lisäksi raporttiosio sisältää jatkokehitysideoita.

Saadakseni opinnäytetyöstäni ehyen, sujuvan kokonaisuuden, aloitin teoreettisen viitekehysten rajaamisen ja auki kirjoittamisen jo ennen toiminnallisen osuuden aloittamista, ja toiminnallisen osuuden aikana taas kirjasin esimerkiksi lapsilta saamaani palautetta ylös kenttäpäiväkirjan muodossa. Toki myös aloin luonnostella ohjeistusta jo heti ideointivaiheen jälkeen.

6 TUOTEKEHITYKSELLÄ VALOKUVAUSTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ VARHAISKASVATUKSEEN

Kehittämistyössä hyödynnettiin tuotekehittämisprosessia.

Tuotekehitysprosessi tarkoittaa, että jotakin tuotetta, palvelua tai toimintamallia ideoidaan, suunnitellaan, toteutetaan, juurrutetaan ja arvioidaan (Tuominen ym. 2015, 12). Tuotekehityksellä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on kehittää uusi tai parannettu tuote, ja se on monivaiheinen prosessi, johon kuuluu muun muassa suunnittelua ja käyttöohjeiden laatimista. Perustana tuotekehitysprosessille on ennen kaikkea tarve tuotteelle, mutta lisäksi oleellista on mielikuva tuotteen toteuttamiskelpoisuudesta. (Jokinen 2010, 9.) Tuotekehityksen lähtökohtana on kehittämistarve tai ajankohtainen idea (Välimaa & Windahl 2021, 9).

Kalevankankaan päiväkodilla oli jo aivan alustavasti toteutettu pienimuotoista valokuvausta onnistuneesti. Kuitenkin tarve sen jatkokehittämiselle ja

toiminnan hiomiselle oli olemassa. Minulla oli myös selvä visio valokuvaustyöskentelyn toteuttamiskelpoisuudesta varhaiskasvatuksesta. Tuotekehitysprosessi menetelmänä sopi loistavasti opinnäytetyöni kehittämismenetelmäksi. Lisäksi tuotekehitysprosessin vaiheet istuivat omiin suunnitelmiini täydellisesti, sillä olin jo alustavasti ideoinut valokuvausprosessin sisältävän ideointia, toteuttamista, arviointien keräämistä ja juurrutustakin.

Toteutin siis tuotekehitysprosessin käytännössä siten, että valokuvausaiheiden ideointi tapahtuu yhdessä lasten kanssa. Kehitin toimintaa, eli valokuvausta pedagogisena menetelmänä, osaksi varhaiskasvatuksen toimintamalleja ja keräsin myös palautetta toiminnasta. Lisäksi myös pyrin juurruttamaan toiminnan Kalevankankaan päiväkotiin esittelemällä toiminnan toteutuksesta selkeän ohjeistuksen, joka toimii jatkossa kuin muistilistana varhaiskasvatushenkilöstölle, jotta valokuvaustoimintaa on matalampi kynnys toteuttaa uudelleenkin.

Seuraavassa taulukossa esittelen tuotekehitysprosessin vaiheet ja toiminnot.

Taulukko 1. Tuotekehitysprosessin kulku

<u>Tuotekehitysprosessin vaiheet</u>	<u>Toiminnot</u>	<u>Huomioita</u>
Ideointi ja suunnittelu	Valmistelut	Rauhallisen tilan, kynien ja lappujen varaaminen
	Ideointipuu lasten kanssa	Yksilöllinen kohtaaminen lasten kanssa, kuvaustuokioiden muodostuminen lasten ideoista
Toteutus Ensimmäinen kuvaustuokio	Kuvaaminen metsässä	Alun varovainen osallistuneisuus muuttui innokkaaksi osallistumiseksi
Toinen kuvaustuokio	Kuvaaminen sisällä päiväkodilla	Innokasta kuvaamista, kuvaamisen perussäännöistä keskustelemista
Kolmas kuvaustuokio	Kuvaaminen metsäpihalla	Uusien kuvakulmien kokeilemistä. Selkeää jakaantumista: suurin osa

		innoissaan, pieni osa ei juuri lainkaan.
Neljäs kuvaustuokio	Kuvaaminen päiväkodin pihalla	Viimeinen kuvaustuokio: harmitusta ilmassa
Kuvien läpikäynti	Näyttelykuvien valitseminen ja nimeäminen	Lapsista hyvin mielenkiintoista tutkia kuvia: lempparikuvissa esiintyi lapsille tärkeitä asioita
Näyttelyn kokoaminen	Tulostaminen	Teknisiä ongelmia ja viivästystä
Ohjeistuksen tekeminen	Ensimmäinen versio	Ohjeistuksen tekemistä ja hiomista: fontin vaihtaminen, kirjoitusvirheiden korjaaminen
	Toinen versio	
Arviointi: Palautteen kerääminen SWOT-analyysillä	Palautteen kerääminen toiminnasta henkilökunnalta SWOT-analyysillä	3 vastaajaa, monipuolisesti vastauksia. Myös lasten kommenttien luokittelu SWOT-analyysin otsikoiden alle
Juurutus	Ohjeistuksen esitleminen viikkopalaverissa, vieminen myös kahvihuoneeseen esille	Ohjeistuksen mukana kahvihuoneessa pieni saatekirje, jossa kerrottu opinnäytetyöstä ja kehoitettu kopioimaan ohjeistusta omaan käyttöön

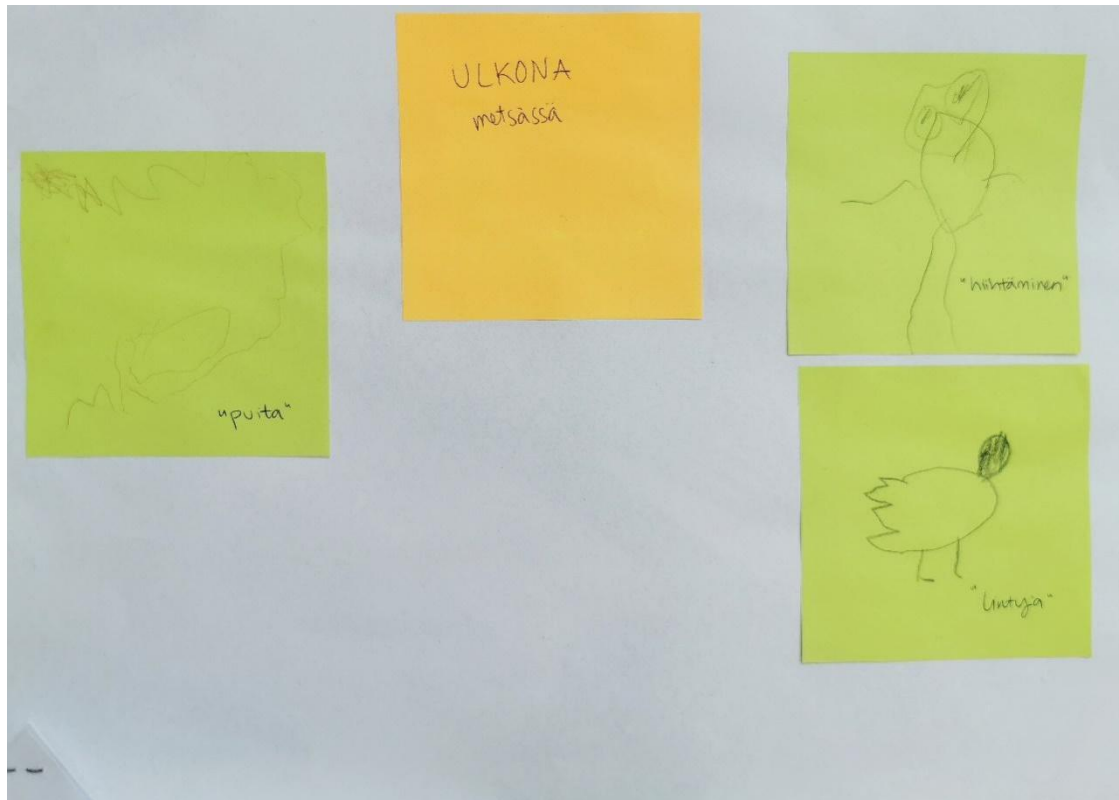
6.1 Valokuvaustoiminnan ideointi ja suunnittelu

Tuotekehitysprosessin ensimmäisiin vaiheisiin lukeutuvat ideointi ja suunnittelu. Ideointiin kannattaa osallistaa henkilöitä, joilla on erilaisia näkökulmia. (Välimaa & Windahl 2012, 12.) Siispä tuin lasten osallisuutta ideointivaiheessa ja heillä oli erilaisia, hyviä näkökulmia valokuvauskohteiksi. Kanasen (2017, 150, 143) mukaan tiedon keräämistävän valintaan vaikuttaa kohderyhmä eli opinnäytetyössäni lapset, joten halusin valita selkeän ja lapsille mieluisan tavan kerätä ideoita.

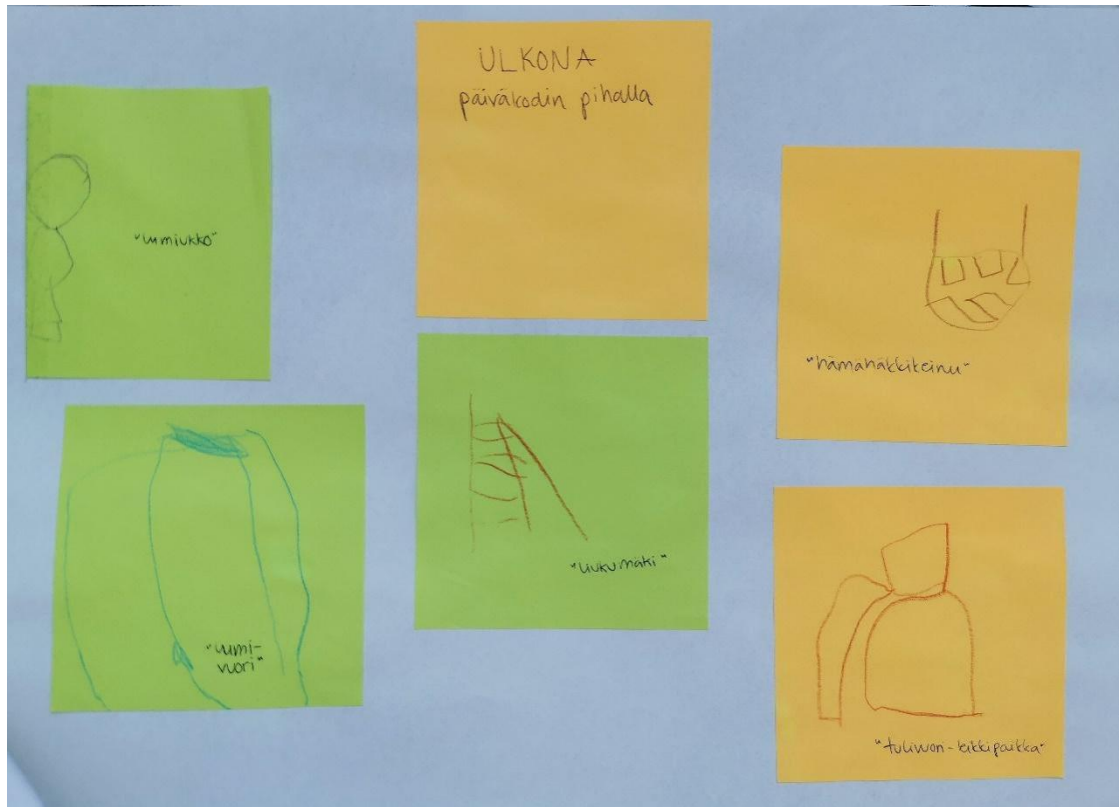
Keräsin ideointivaiheen pohjatiedon Ideointipuu-menetelmällä. Ideointipuu on ketterän kehittämisen menetelmä ideointiin. Siinä osallistujat kirjoittavat ideoitaan, näkökulmiaan ja toiveitaan ennalta sovittuun aiheeseen liittyen pienille lapuille, ja nämä laput kootaan puun muotoon (Innokylä 2020) Sovelsin opinnäytetyössäni Ideointipuuta siten, että lapset saivat piirtää

itselleen tärkeitä asioita, joita hyödynnettiin valokuvauksen aiheina. Sitten nämä piirustukset koottiin puun muotoon, ja samankaltaisia aiheita koottiin aina samalle oksalle fyysisen kuvauspaikan näkökulmasta. Jaottelin ideat luokittelulla. Luokittelulla tarkoitetaan yhdistävien tekijöiden löytämistä, eli samaa tarkoittavia asioita ja käsitteitä yhdistetään yhden käsitteen alle, jolloin muodostuu looginen kokonaisuus (Kananen 2017, 146).

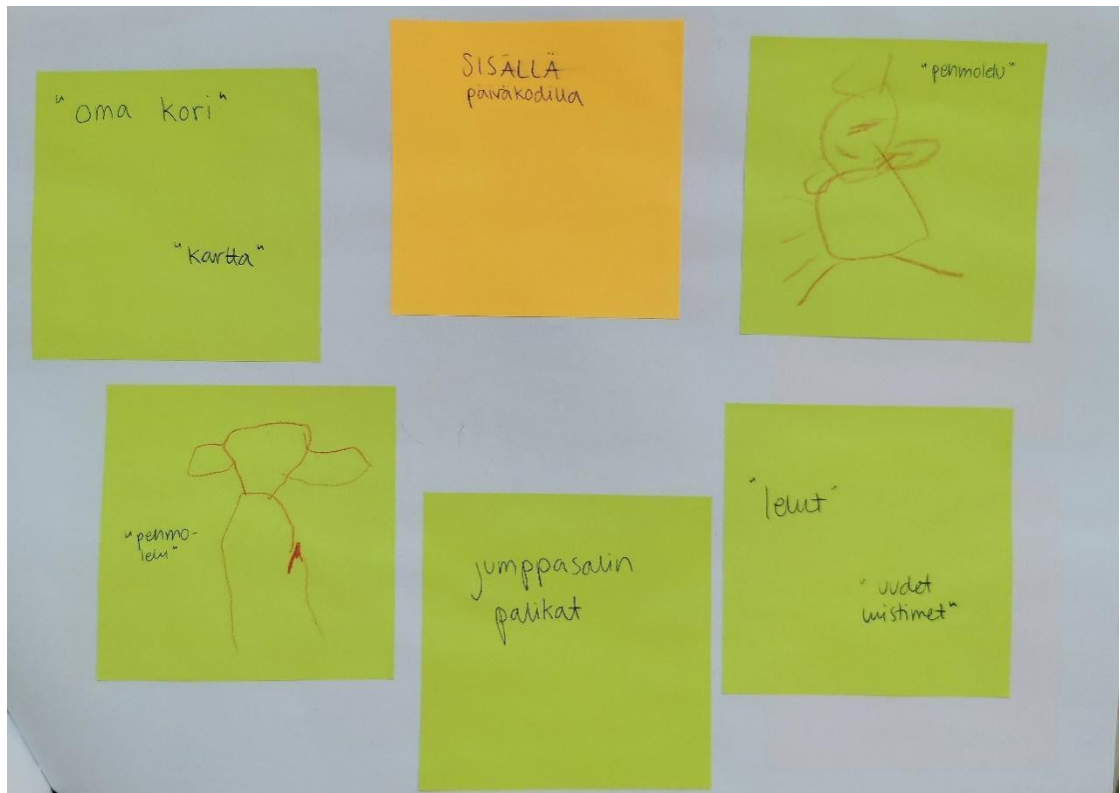
Lasten ideaehdotuksia tuli yhteensä 17 kappaletta. Luokittelin ideoita aiheiden samankaltaisuuden mukaan, ja niiden avulla muodostui yhteensä neljä Ideapuun "oksa" eli yläkäsitettä: metsä, ihmiset, päiväkodin sisätilat sekä päiväkodin piha. Kuvissa 1-3 näkyy luokiteltuna lasten ehdotuksia, joissa nousivat esille esimerkiksi puut, linnut, lumiukot, lumivuori, liukumäki, pehmolelu sekä oma kori. Näiden pohjalta suunnittelin kuvaustuokiot, jotka toteutuisivat lähimetsässä, päiväkodissa sisällä sekä päiväkodin pihalla. Päiväkodin lähellä oli kaksi metsäpihaa, jossa lapset useasti kävivät, joten metsässä tultaisiin toteuttamaan kaksi valokuvaustuokiota.

Kuva 1. Ulkona metsässä -kuvausideat

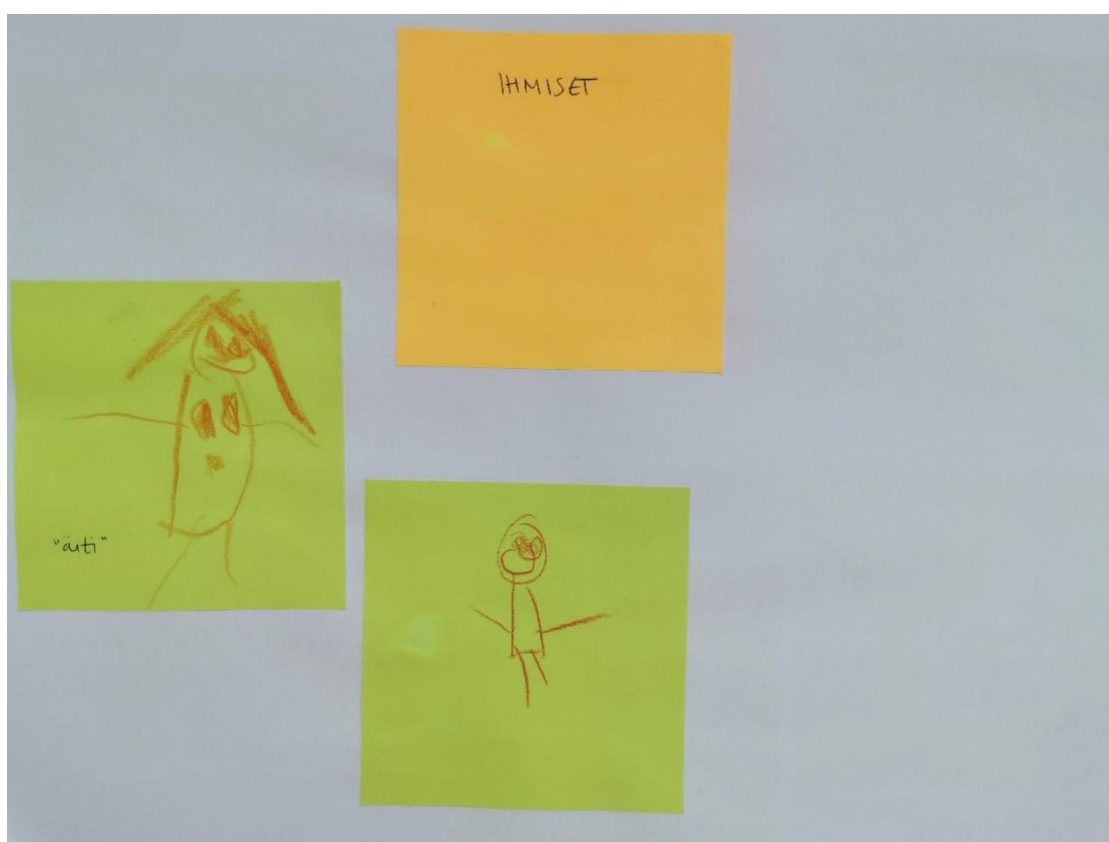

Kuva 2. Ulkona päiväkodin pihalla -kuvausideat

Kuva 3. Sisällä päiväkodilla -yläkäsittien kuvausideat

Muutaman lapsen toiveissa nousi esille ajatus myös ihmisten kuvaamisesta (Kuva 4). Pari lapsista toivoi voivansa kuvata äitinsä ja eräs toinen lapsista olisi halunnut kuvata ihmisen. Hän ei aluksi osannut tarkemmin määrittellä, että kenet. Toiveiden vähäisyyden ja koronarajoitusten vuoksi emme kuitenkaan varsinaista ihmiset-aiheista kuvaustuokiota voineet järjestää, koska vanhempien vierailut päiväkodilla oli muutenkin rajattu mahdollisimman vähäisiksi. Rohkaisin kuitenkin lapsia, jotka toivoivat voivansa kuvata äitinsä, kysymään kotona asiaa, ja toiselta lapselta pyrin apukysymysten avulla vielä selvittämään, ketä hän haluaisi kuvata. Hän kertoi, että ystäväänsä.

Kuva 4. Ihmiset-yläkäsitteen kuvausideat

Lasten kanssa keskustellessani huomasin tarpeen kertoa heille kuvaamisen perussäännöistä. Kerroin lapsille, että muita ihmisiä ei saa kuvata ilman lupaa, ja lasta kuvatessa lupa täytyy kysyä vanhemmalta. Kerroin myös siitä, että muita voi kuvata silloin, jos heidän naamaansa ei näy, koska silloin kukaan ulkopuolinen ei voi heitä kuvista tunnistaa. Siispä ystävästään kuvaa toivonut lapsi päätyi ottamaan kuvan ystävänsä käsistä tämän leikkiessä (Liite 14). Vaikka emme siis varsinaista Ihmiset-aiheista kuvaustuokiota voineetkaan järjestää, ei se täysin rajautunut kuvaustuokiolta. Kuviin tallentui taka-alalle

esimerkiksi muutama päiväkodin työntekijä takaapäin, kavereiden käsiä ja jalkoja. Lapsista oli mielenkiintoista pohtia, keitä kuvissa osittain näkyvät ihmiset voisivat olla.

6.2 Toteutusvaihe: valokuvaustuokiot ja näyttelyn kokoaminen

Ideoinnin jälkeen alkoivat ohjaustuokiot valokuvauksen merkeissä. Ohjaushetkiä oli kerran tai kaksi viikossa, ja ne ajoittuivat päiväkodin aikatauluja mukaillen. Ensimmäisellä kuvauskerralla 22.3 aloitimme toiminnan pienryhmissä. Lapsiryhmällä oli sinä päivänä ohjelmassa leikkiä metsäpihalla, joten valokuvausten järjestäminen leikin ohessa tuntui luontevalta. Pyysin kerralla mukaani halukkaita 2-3 hengen pienryhmissä, ja aloitimme kuvaushetket käymällä läpi tabletin käyttöä; mistä kameran saisi päälle, mistä kuva otetaan ja mistä ottamansa kuvan näkee. Aluksi osallistuneisuus oli hieman vähäistä, mutta vähitellen yhä useampi lapsi halusi mukaan. Uskon, että tähän vaikutti muiden lasten innostuminen kuvaamisesta. Lapset siis aluksi suhtautuivat hieman varauksellisesti valokuvaamiseen, mutta lopulta suurin osa lapsista innostui kuvaamista kokeilemaan. Kuuden lapsen porukka olisi halunnut kuvata jopa niin paljon, että toimintaa piti hieman rajata siten, että jokainen sai ottaa viisi kuvaa ennen vuoron vaihtumista. Kommentit olivat positiivissävytteisiä ja lapsista kuvaaminen oli kivaa. (Liite 4.)

Toinen kuvaustuokio oli 25.3, eli kuvasimme kyseisellä viikolla kaksi kertaa. Toisella kuvaustuokiolla ohjelmassa oli sisällä kuvaamista Ideointipuun tulosten mukaisesti, ja valokuviin tallentuikin jo ideavaiheessa olleita asioita, kuten leluja. Havaitsin myös sen, että oli tärkeää muistutella lapsia siitä, että muiden ihmisten kasvoja ei voisi kuvissa näkyä ilman heidän lupaansa. Innostuneisuus lähteä valokuvatoimintaan mukaan oli selvästi suurempaa kuin ensimmäisellä kerralla, eikä lapsia juurikaan tarvinnut motivoida tai innostaa. Muutama lapsista, erityisesti nuoremmista, ei kuitenkaan halunnut ottaa kuvia lainkaan, ja myös vanhemmista lapsista muutama tyytyi yhden kuvan ottamiseen. Hekin kuitenkin olivat omalla tavallaan osallisina valokuvaustoiminnassa, sillä he halusivat katsella muiden ottamia kuvia.

Kolmannella kuvauskerralla 30.3 suuntasimme jälleen metsään. Tällä kertaa porukka jakautui yhä selvemmin kahteen osaan. Suurin osa innostui

kuvaamisesta, ja 5-6 lasta oli vähemmän innostuneita. Vähemmän innostuneista kaksi ei halunnut kuvata lainkaan. Valokuvaustoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen eikä aikuisen tehtävänä ole pakottaa siihen ketään, vaan innostaa ja mahdollistaa. Nyt huomasin myös sen, että lapset uskalsivat kokeilla erilaisia kuvakulmia, mennä lähemmäs yksityiskohtia ja jopa kokeilla kameran zoomaus-toimintoa. Siten saimme monenlaisia kuvia esimerkiksi puiden latvoista ja pilvistä. Hymyistä, naurusta ja peukun näyttämisestä päätellen lapsilla oli selvästi hauskaa.

Viimeisellä kuvauskerralla 6.4 kuvasimme päiväkodin pihalla. Jälleen lapset kuvasivat niitä asioita, jotka olivat esillä myös ideoissa, kuten liukumäkeä ja hämähäkikkeinua, mutta myös hyvin spontaanisti jopa kesken juoksemisen. Päiväkodin pihalla oli nyt myös muita lapsia, ja varsinkin pienemmät lapset tarvitsivat muistuttelua siitä, ettei muita ihmisiä kuvattaisi. Vanhemmat lapset muistivat säännön jo itse ja totesivat asian itse ääneen. Kerroin lapsille myös siitä, että tänään on viimeinen kerta, kun me yhdessä kuvaamme, ja asia tuntui joitain lapsia harmittavankin. Muutama heistä totesi, että "haluaa ottaa kuvia joskus lisää" ja "kuvaus on ollut ihanaa." Tässä vaiheessa kuvia olimme saaneet yli 200, ja seuraava vaihe oli kuvien valitseminen ja nimeäminen näyttelyä varten.

8.4 lapset saivat tutkia ja selata kuvia, ja valita niistä omia suosikkejaan. Kyselin lapsilta suosikkikuvia niin yksitellen kuin pienryhmissäkin, ja varmistin, että jokainen sai äänensä kuuluviin. Valinnan jälkeen lapset saivat kertoa ajatuksiaan kuvista ja myös nimiehdotuksia, ja lasten nimiehdotuksista nousikin esille uudenlaisia näkökulmia.

Kuvien esille laittamisessa tuli hieman viivettä, sillä tulostusvaiheessa ilmeni tekninen ongelma. Tietokoneelta olisi pitänyt valita asetukseksi ohisyöttö, jotta kuvat olisi voitu tulostaa paksummalle valokuvapaperille. Tätä asetusta ei kuitenkaan tekniseen tukeen soittelemisen ja lukuisten yritysten jälkeen löytynyt, joten tulostimme kuvat tavalliselle paperille. Näyttelytuntua saadakseni liimasin ne kuitenkin paksummalle kartongille jättäen pienet kehukset kuville. Laatu oli kuitenkin hyvä ja lopputulos sai kiitosta, sillä pienten kehysten ansiosta kuvat olivat kuin tauluja. Lisäksi myös kuvan nimen liitin jokaisen näyttelykuvan yhteyteen. (Liite 7.)

Kuvat aseteltiin 19.4 esille ikkunaan niin, että niitä pystyi ulkopuolelta katselemaan (Liite 8) Siten mahdollistin näyttelyyn osallistumisen myös vanhemmille, joiden pääsy sisälle päiväkotiin oli rajattu mahdollisimman vähäiseksi koronavirustilanteen takia. Näyttelyä katselivat niin lapset, muut työntekijät kuin lasten vanhemmatkin. Valokuvaajina olleet lapset esittelivät ylpeänä omia kuviaan näyttelykuvien joukosta.

Valokuvausprosessissa itseilmaisun tukemiseksi tärkeää on antaa lapsille vapaat kädet kuvaustuokioilla. Työntekijän rooli on mahdollistaa ja innostaa, mutta ei määritellä sitä, mistä lapsi kuvan ottaa. Työntekijän rooli ei myöskään ole luokitella jotakin kuvaa epäonnistuneeksi siksi, että se on heilahtanut, epätarkka tai sormen peittämä. Valokuvaustoiminnassa lapsen näkemyksen tukeminen ja kuuleminen on ensisijaisen tärkeää, jotta lapsi voi vapaasti ilmaista itseään.

Lapset selvästikin ylsivät valokuvauksen avulla itseilmaisun määritelmään, sillä he toivat valokuvien avulla esille näkemyksiään. Ilmaisuu on tapa tuoda esille jokin ajatus, ja valokuvissa oli esille lapsille tärkeiksi, hassuiksi, kauniiksi ja merkityksellisiksi koettuja asioita. Ilman kuvista keskustelemista yhdessä lapsen kanssa monet näistä ajatuksista olisivat kuitenkin jääneet pimentoon, joten kuvien läpikäynti lasten kanssa oli tärkeää.

Työskentelyn aikana kirjoitin kenttäpäiväkirjaa toiminnasta kirjaten päiväkirjamerkintöjen muodossa huomioitani ja saamiani palautteita jokaisen toimintakerran jälkeen. Tarkempia ajatuksia niin lapsilta kuin minulta eri tuokioilta on luettavissa kenttäpäiväkirjastani (Liite 4.)

6.3 Ohjeistuksen luominen valokuvaustoiminnasta

Ideoinnin ja valokuvaustuokioiden jälkeen oli aika alkaa koota ohjeistusta toiminnasta. Tuotekehitykseen kuuluu tuotteen prototyypin luominen ja sen testaaminen, ja testaamisen jälkeen siihen tehdään vielä viimeistelyt ennen käyttöönottoa, arviointia ja projektin päättämistä (Välimaa & Windahl 2012, 10-11). Minun opinnäytetyössäni tähän vaiheeseen kuului siis käytännössä ohjeistuksen tekeminen ja sen hiominen.

Alkaessani luomaan ohjeistusta toiminnasta pidin mielessäni kolme “kulmakiveä” jotka olivat selkeys, visuaalisuus ja mielenkiintoa herättävyys. Näitä asioita olin pyöritellyt mielessäni jo valokuvausprosessin aikana. Halusin ohjeistuksen olevan selkeä, visuaalinen ja mielenkiintoa herättävä, jotta siihen olisi houkuttelevaa ja nopeaa tutustua, ja toimintaa todennäköisemmin toistettaisiin. Selkeyteen pyrin pitämällä tekstiosuudet melko lyhyinä ja informatiivisina, visuaalisuuteen taas käyttämällä mahdollisimman paljon lasten kuvia ohjeistuksessa. Mielenkiintoa pyrin herättämään jollakin tehosteväriellä. Toisaalta halusin myös pitää ohjeistuksen lyhyenä, enkä tehdä siitä mitään paksua vihkoa, ja päädyin tekemään ohjeistuksen A4-kokoisena.

Valokuvaustuokioiden oltua ohi lähdin hahmottelemaan ohjeistuksen sisältöä ensin tekstin osalta. Otsikon halusin olevan informatiivinen, mutta mahdollisimman lyhyt, ja otsikoksi muotoutuikin Valokuvaustoiminnan prosessi varhaiskasvatuksessa. Ajatuksissani toiminta jakautui viiteen vaiheeseen eli valokuvaustoimintaan valmistautumiseen, ideointivaiheeseen lasten kanssa, kuvaustuokioihin, kuvien läpikäymiseen ja tutkimiseen ja lopuksi esille laittamiseen. Näistä ajatuksista sain pääotsikot kuvaamaan valokuvaustoiminnan vaiheita. Pääotsikot olivat “1. Valmistaudu,” ”2. Ideoi osallistaen,” ”3. Kuvatkaa,” ”4. Tutkikaa” ja ”5. Laita esille.”

Pääotsikoiden sisältöä piti avata, mutta mahdollisimman lyhyesti.

Valmistaudu-kohtaan kirjoitin tekstiksi havaintojeni pohjalta “Varaa lasten käyttöön kahvallinen tabletti kuvaamisen helpottamiseksi, ja reilusti aikaa, jotta tunnelma pysyy kiireettömänä. Tarvittaessa rajaa kuvamäärää, jonka jokainen saa vuorollaan ottaa.” Suositus tabletin suoja kuoren kahvallisuudesta perustuu siihen, että siten tabletista on helpompi pitää kiinni ja samalla kuoret suojaavat tablettia, jolloin kuvatessa erityisesti ulkona lapsen on helpompi heittäytyä valokuvaamiseen, kun hänen ei tarvitse olla rajoittavan varovainen. Myös kiireettömyyden tuntu valokuvaustuokioilla on tärkeää. Monet lapsista tarvitsivat tuokioiden alussa hieman “tuumausaikaa” ennen kuin uskaltuivat heittäytyä valokuvaamiseen mukaan. Lisäksi kiire olisi vaikuttanut negatiivisesti ilmapiiriin kuvaushetkillä, eikä itsensä ilmaiseminen olisi välttämättä ollut niin vapautunutta kuin kiireettömällä aikataululla kuvatessa. Jonkin asteista toiminnan rajoittamista voi kuitenkin olla tarpeen tehdä silloin,

jos osallistujia on monta. Tällöin lapselle voi kertoa, että jokainen saa ottaa vuorollaan esimerkiksi viisi kuvaa. Tällainen rajausta ohjaa lasta myös pohtimaan kuvauskohteitaan harkitsevammin.

Ideoi osallistaen -vaiheen lisäohjeeksi kirjoitin "Ideoikaa yhdessä lasten kanssa kuvausaiheita ja -paikkoja. Lapset voivat tuoda toiveensa esille sanoittaen ne ääneen tai piirtäen. Toteuta ideointi tarvittaessa pienryhmissä tai yksilöllisesti, jotta jokaisen näkemys saadaan kuuluville." Yhdessä suunnittelemisen ideointivaiheessa on oiva tapa kertoa lapselle tulevasta valokuvaushetkestä ja samalla innostaa häntä tulevaan toimintaan. Toisaalta motivoitumista lisää myös se, että lapsi saa itse olla vaikuttamassa kuvaushetkien sisältöön. Lapsi voi kertoa ideansa piirtäen ja/tai ääneen sanoittaen, ja lasten ideoiden pohjalta työntekijä voi rajata kuvauspaikat, joihin suunnataan kuvaamaan. Kuvauspaikoiksi voivat rajautua esimerkiksi oman ryhmän tilat, päiväkodin piha ja läheinen metsä. Ideoinnissa on tärkeää tukea jokaisen lapsen osallisuutta, joten ideointiporukan kokoa täytyy rajata tarvittaessa, jotta jokainen saa äänensä kuuluviin. Itse koin yksitellen kyselemisen hyväksi toimintatavaksi.

Kuvatkaa-vaiheen ohjeistukseksi päädyin kirjoittamaan kokemusteni pohjalta seuraavaa: "Muistuta kuvaushetken alussa siitä, että muita ihmisiä ei saa kuvata ilman lupaa, ja opasta tarvittaessa tabletin käytössä. Kuvaaminen voi tapahtua esimerkiksi ulkoilun ohessa tai pienryhmissä omana toimintatuokionaan. Rohkaise ja innosta lasta, mutta älä määrittele sitä, mistä lapsi kuvan ottaa, sillä pääpaino on lapsen itseilmaisussa." Kuvaustuokioiden aikana havaitsin tarvetta tabletin käytön ohjeistukseen sekä pieniin sääntöihin siitä, että muita ihmisiä ei saa kuvata ilman lupaa. Nämä asiat on hyvä kerrata lapsen kanssa jo ensimmäisellä kuvaushetkellä, ja tarvittaessa muistutella vielä tulevillakin tuokioilla. Kuvaaminen onnistuu mainiosti niin pienryhmissä kuin yksitellenkin, mutta tähän tarvitaan "pelisilmää" toiminnan vetäjältä. Toiminnan vetäjän on myös tärkeää muistaa oma roolinsa eikä alkaa ohjailla lasta liiallisesti kuvatessa, jotta kuvasta ei tule lapsen tulkinnan sijasta vetäjän tulkintaa. Aina kuvaaminen ei myöskään innosta, eikä aikuisen tehtävä ole lasta siihen pakottaa.

Tutkikaa-vaiheeseen kirjoitin "Käykää kuvia läpi yhdessä, keskustelkaa niistä. vaikka se olisikin esimerkiksi heilahtanut tai vino. Kuva on kuvan ottajan tulkinta, ja keskustelun avulla on mahdollista saada selville aikuiselle näkymättömäksi jääneitä lapselle merkityksellisiä asioita ja näkökulmia." Lapset nauttivat suuresti kuvien tutkimisesta ja kävivät mielellään läpi niin omia kuin muidenkin aikaansaannoksia. Tutkimisvaiheessa on oman kokemukseni mukaan erityisen tärkeää unohtaa omat käsitykset "onnistuneesta valokuvasta" ja olla avoin lapsen kertomalle. Jokaisessa kuvassa on potentiaalia ja mahdollinen sanoma.

Laita esille -vaiheeseen kirjoitin lisäohjeeksi: "Lasten ottamista valokuvista voi toteuttaa näyttelyn tulostaen kuvat (valokuvapaperille) ja nimeämällä kuvia yhdessä lapsia osallistaen. Korona-aikana kuvat voi laittaa esille esimerkiksi päiväkodin ikkunaan vanhempien nähtäväksi." Viimeisenä prosessin vaiheena on näyttelyn järjestäminen. Näyttely onnistuu hyvin myös liimaamalla tavalliselle paperille tulostetut kuvat paksummalle kartongille, eikä valokuvapaperin käyttö ole välttämätöntä. Parhaan laadun kuviin saa kuitenkin kiistämättä valokuvapaperille. Valokuvanäyttelyä varten kuvat valitaan ja nimetään yhdessä lasten kanssa, ja sitten laitetaan muiden nähtäville. Koronavirustilanteen tuomista rajoituksista huolimatta on vanhempia mahdollista osallistaa tähän projektiin laittamalla kuvat esille ikkunaan niin, että niitä on mahdollista katsella ulkopuolelta.

Näiden vaiheiden alle kirjoitin vielä lisäkommentin: "Prosessin voi toteuttaa laajana kokonaisuutena kaikkine kohtineen, tai arkisempaan tuokiona huomioiden kohdat 3-4." Tällä halusin korostaa ajatusta siitä, että valokuvauksen varhaiskasvatuksessa ei tarvitse aina olla näin laaja toimintakokonaisuus näyttelyineen, vaan valokuvausta voi ja on suotavaa toteuttaa myös pienempinä, irtonaisina hetkinä arjessa. Tämä tukee yhtäläillä lapsen itseilmaisua antaen mahdollisuuden tuoda näkemyksiä esille.

Ohjeistuksen taustaksi valitsin kuvan puun juurelta, sillä se oli värimaailmaltaan ja asettelultaan tarpeeksi neutraali. Prosessin vaiheet tulivat ohjeistuksen vasempaan reunaan vaalean, aavistuksen läpikuultavan laatikon sisälle. Oikeaan reunaan valitsin lasten ottamista kuvista kolme: "Siinä ollaan me," "Linna" ja "Korkeat puut" sillä mielestäni niistä erottui hyvin itseilmaisun

näkökulma. Lapset sanoittivat kuvista sellaisia sanomia, joita aikuinen ei välttämättä olisi ensisilmäyksellä kuvaa katsellessa huomannut.

Fontin väreiksi valitsin oranssin ja mustan. Otsikko, vaiheiden pääotsikot sekä lisäkommentit olivat oranssilla, ja muut tekstit ensin valkoisella. Oranssi toimi ohjeistuksessa tehosteväriä. Tulostin ohjeistuksen ensimmäisen ja näytin sitä myös ryhmäni työntekijöille. Sain palautteeksi sen, että valkoinen ei oikein erotu taustasta. Myös muutamia kirjoitusvirheitä löytyi. Korjasin ohjeistusta muuttamalla valkoisen tekstin mustaksi, jolloin se erottui paremmin, ja kävin myös kirjoitusvirheet läpi. Sen jälkeen ohjeistus oli valmis luovuttamista varten. Valmis ohjeistus on nähtävissä tämän raportin liitetiedostona (Liite 6).

6.4 Palaute ja arviointi

Kun valokuvausprojekti näyttelyineen ja ohjeistuksineen oli valmis, keräsin henkilökunnalta aineistoa SWOT-analyysia hyödyntäen. SWOT-analyysia käytetään organisaation, projektin, suunnitelman tai liiketoiminnan arvioinnissa, ja se on kattava analysoinnin työväline. Sillä kartoitetaan jonkun asian heikkoudet, vahvuudet, mahdollisuudet ja uhat. (Viitala & Jylhä 2013, 49; Gürel & Tat 2017, 995.) Siten sillä saa kerättyä monipuolisesti palautetta.

Pyysin palautetta lomakkeen muodossa (Liite 5) johon kirjoitin saatekirjeeksi: ”Kerro omin sanoin ajatuksiasi toteuttamastani valokuvausprojektista. Vastaukset käsitellään nimettöminä, ja niitä hyödynnetään vain opinnäytetyöprosessissani.” Otsikkona palautelomakkeessa oli ”SWOT-analyysi valokuvausprojektista” ja lomakkeen aihealueina SWOT-analyysin mukaisesti Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

SWOT-analyysin tekivät lapsiryhmän työntekijät, ja vastausaika heillä oli kaksi päivää. SWOT-analyysin teki kolme lapsiryhmän työntekijää. Saamani aineisto oli pienestä vastaajamäärästä huolimatta monipuolista, sillä jokainen vastaaja teki SWOT-analyysin kattavasti antaen palautetta monisanaisesti useasta näkökulmasta. Lisäksi kirjasin kenttäpäiväkirjaani lapsilta saamiani kommentteja toiminnasta, ja luokittelin myös näitä kommentteja SWOT-analyysin teemojen mukaisesti soveltaen. SWOT-analyysistä saamani

palautteen luokittelin esimerkiksi vahvuudet, heikkoudet ja mahdollisuudet -yläkäsitteiden alle.

6.5 Ohjeistuksen julkistaminen ja juurruttaminen

Lopuksi tuotekehitys päättyy tuotteen julkaisemiseen. Lopputuotos viedään käytäntöön, ja se pidetään elävänä. (Välimaa & Windahl 29 ;Tuominen ym. 12, 2015.) Elävänä pitämisellä tarkoitetaan tuotoksen juurruttamista niin, että se vakiintuisi työelämäkumppanin käyttöön.

Kun ohjeistus oli valmis, otin sen mukaan viikkopalaveriin. Esittelin sen sisältöä ja avasin myös lisäohjeistuksia tarkemmin, ja vastasin kysymyksiin. Tämän jälkeen luovutin ohjeistuksen ryhmän työntekijöiden käyttöön. Lisäksi otin kopion ohjeistuksesta ja vein sen päiväkodin kahvihuoneeseen myös muiden työntekijöiden luettavaksi pienen saatekirjeen kera. Saatekirjeessä kerroin opinnäytetyöprojektistani ja siitä, että valokuvaustoimintaan osallistuneen lapsiryhmän valokuvausnäyttelyä voi käydä nyt katselemassa lapsiryhmäryhmän tilojen ikkunasta. Kirjoitin myös, että ohjeistusta saa vapaasti kopioida pyrkien tällä edesauttamaan juurtumista.

7 VALOKUVAUSPROSESSIN SWOT-ANALYYSIN TULOKSET

Vahvuudet

Valokuvausprojektini vahvuuksia työntekijöiden täyttämän SWOT-analyysin mukaan olivat jokaisen lapsen kohtaaminen yksilöllisesti, lapsen osallisuuden tukeminen ja sitä kautta itsetunnon kohottaminen, lapselle tarjottu mahdollisuus valita itse kuvauskohteensa ja nähdä kuvat näyttelyssä sekä vanhempien osallisuuden tukeminen. Myös suurin osa lapsista kertoi valokuvaamisen olleen kivaa ja hauskaa.

Mahdollisuudet

Mahdollisuuksiksi nousi projektin jatkaminen nyt, kun lapsilla on jo käsitystä projektin kulusta ja se sujui vielä luontevammin, sekä erilaisten teemojen hyödyntäminen kuvauksissa, kuten vuodenaikojen vaihteluun liittyvät aihealueet. Mahdollisuuksiksi nostettiin myös lapsen mielikuvituksen ja asettelun sekä esteettisyyden kehittyminen, ja onnistumisen kokemukset siitä, että ”minun kuvani, minä osasin!” Myös lapset näkivät mahdollisuutena valokuvaustoiminnan jatkamisen, sillä valokuvaustuokioilla moni toivoi, että valokuvaamista jatkettaisiin jatkossakin.

Heikkoudet

Heikkoudeksi nousi se, että aika kuvien ottamisen ja näyttelyn järjestämisen välillä oli hieman pitkä. Kaksi lapsista osoitti myös tyytymättömyyttä siihen, että valokuvien määrää jouduttiin rajaamaan, ja ei olisi malttanut luovuttaa tablettia toiselle lapselle.

Uhat

Uhkiin nostettiin tietoturvakysymykset, jos lapsi vahingossa kuvaakin muita ihmisiä, erityisesti lapsia, tunnistettavasti, sekä kiireen tuntu kuvaushetkillä. Lisäksi uhkana voi olla myös liiallinen ohjaaminen, jolloin valokuvaaminen ei tue lapsen valinnanmahdollisuutta ja itseilmaisua.

8 POHDINTA

8.1 Tuotoksen ja tulosten pohdintaa

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää ja juurruttaa valokuvaustoimintaa itseilmaisun näkökulmasta yhtenä pedagogisena menetelmänä varhaiskasvatuksessa samalla lapsen osallisuutta tukien. Järjestimme valokuvausprojektin lasten kanssa, ja sen kruunasi valokuvanäyttely lasten valitsemista ja nimeämistä kuvista. Opinnäytetyöni kehittämisprosessissa luotiin ohjeistus valokuvaustoiminnasta Kalevankankaan päiväkodin käyttöön. Ohjeistusta voi myös jakaa muille päiväkodeille, sillä se on yleispätevä ja sovellettavissa eri päiväkoteihin. Ohjeistus sai kiitosta selkeydestään ja houkuttelevuudestaan.

Prosessi oli onnistunut, ja lopputuloksena syntyi valokuvanäyttely lasten ottamista ja nimeämistä kuvista. Lapset olivat ylpeitä valokuvanäyttelystä ja esittelivät sitä vanhemmilleen, ja näyttely kiinnosti kovasti myös muiden lapsiryhmien työntekijöitä.

Hypoteesini ja siten opinnäytetyön tavoite itsensä ilmaisemisesta valokuvaamisella toteutui, sillä lapset toivat valokuvaustoiminnan avulla esille omia näkemyksiään ja itselle merkityksellisiä asioita. Valokuvaamalla varhaiskasvatuksessa avulla pystyttiin tukemaan lapsen itseilmaisua. Samoilla linjoilla ovat olleet myös Byrnes ja Wasik, joiden mukaan valokuvaaminen tarjoaa keinon nähdä, mihin lapset kiinnittävät huomiotaan ja kuinka he maailmaa näkevät (2009, 244). Lapsen kuvia katselemalla saa uuden näkökulman elinympäristön katselemiseen, kuten on esittänyt myös Halkola (2009, 234).

Lapset olivat aktiivisia toimijoita koko prosessin ajan, ja osallisuus näkyi yhdessä suunnittelemisena ja yhdessä tekemisena. Opetushallitus onkin painottanut, että varhaiskasvatuksessa osallisuus on juurikin lapsen näkemistä aktiivisena toimijana ja ryhmänsä jäsenenä (Opetushallitus, s.a). Kuvaaminen lisäsi myös osaltaan yhteisöllisyyttä, sillä lapset katselivat kuvia mielellään yhdessä. Näin on todennut myös Virta (2019, 2) opinnäytetyössään, jonka mukaan valokuvaus toimii parhaimmillaan myös yhteisöllisyyden edistämisen työvälineenä.

Kuvista keskusteleminen yhdessä lasten kanssa oli tärkeää, sillä silloin kuvista sai eniten irti. Maassa lahoava puunrunko oli lapsen ajatuksissa Rikkinäinen puu (Liite 12) ja talouspaperirullista koottu tasanne olikin prinsessan ja prinssin Linna (Liite 10). Eräässä kuvassa taas näkyi aikuisen silmiin ensin kasa oksia, mutta lapsi kertoi kuvassa olevan kasan olleen kauppa (Liite 9). Siinä ollaan me! -kuvassa näkyvät lasten varjot, mikä herätti kovasti innostusta lapsissa (Liite 13.)

Lasten itseilmaisun tukemisen lisäksi valokuvausprojektilla voidaan vastata myös koronavirustilanteen aiheuttamiin haasteisiin, sillä sen avulla voidaan antaa myös huoltajille osallisuuden kokemuksia järjestämällä pihalta katseltava valokuvanäyttely nyt, kun päiväkotiiin ei sisälle pääse.

SWOT-analyysin tulosten pohjalta toiminta oli onnistunutta useasta eri näkökulmasta. Vahvuuksiin lukeutuivat lapsen osallisuuden tukeminen ja yksilöllinen kohtaaminen, jotka toteutuivat onnistuneesti, ja se, että lapset pääsivät aidosti itse valitsemaan kuvauskohteensa. Myös vanhemmat pääsivät osallisiksi prosessiin koronarajoituksista huolimatta. Mahdollisuutena nähtiin valokuvaustoiminnan monikäyttöisyys, ja yksi vastaajista jo ideoikin valokuvauksen hyödynnettävyyttä esimerkiksi vuodenaikojen vaihteluun tutustuttaessa, ja lapsistakin moni toivoi valokuvaustoiminnan jatkuvan. Nämä ideoinnit ja toiveet tukevat juurtumista ja sitä, että valokuvaustoiminta jää käyttöön päiväkodille.

SWOT-analyysin tulosten pohjalta heikkouksiin lukeutui odottelemisen ja se, että toimintaa jouduttiin hieman rajaamaan, jotta mahdollisimman moni pääsi kuvaamaan. Muutama lapsista koki vaikeaksi odottaa vuoroaan, ja ei olisi millään halunnut luovuttaa tablettia seuraavalle lapselle. Nämä vaikeudet johtuivat luultavasti innostuksesta, ja tämän innostuksen tukemiseksi varaisin lasten käyttöön tulevaisuudessa ainakin kaksi tablettia. Tällöin odotusajat eivät olisi niin pitkiä ja valokuvia olisi mahdollisuus ottaa enemmän, kun vuoroa ei joutuisi vaihtamaan yhtä usein. Toisaalta pieni toiminnan rajaaminen on uskoakseni tarpeellista, sillä se ohjaa lasta pohtimaan kuvauskohteitaan tarkemmin, ja toisaalta oman vuoron odottaminen opettaa myös kärsivällisyyttä. Jatkossa pyrkisin myös saamaan kuvat näyttelymuotoon nopeammin, jotta prosessi olisi ehyempi kokonaisuus, sillä nyt väli viimeisten kuvien ottamisen ja näyttelyn esille laittamisen välille venyi turhan pitkäksi teknisten ongelmien vuoksi.

Toiminnan uhkien, eli tietoturvariskien, kiireen tunnun ja liiallisen ohjaamisen ehkäisemiseksi jatkossa on tärkeää kertoa lapselle ”kuvaamisen pelisäännöistä” eli siitä, ettei ketään muita saa kuvata ilman lupaa. Toisaalta on tärkeää kertoa lapselle tarvittaessa myös siitä, että vaikka lapsi kuvan ottamiseen luvan antaisikin, päättää alaikäisen kuvaamisesta huoltaja. Kokemuksen kiireestä voi välttää toteuttamalla kuvaushetket pienryhmissä ja mahdollisuuksien mukaan antamalla lasten käyttöön kaksi tablettia. Kuvaushetken kesto per pienryhmä oli omien kokemusteni mukaan 5-20 minuuttia riippuen pienryhmän lasten innostuksesta. Liiallisen ohjaamisen

välttämiseksi korostin myös ohjeistuksessa sitä, että aikuisen tulee antaa lapselle vapaat kädet kuvaushetkellä ja muistaa ydinajatus siitä, että kuva on kuvan ottajan tulkinta pysähtyen kuuntelemaan lapsen ajatus valokuvastaan.

8.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyyttä voi arvioida muun muassa hyvän tieteellisen käytännön avulla. Hyvään tieteelliseen käytäntöön lukeutuu rehellisyys, huolellisuus, avoimuus ja tarkkuus koko tutkimusprosessissa, muiden tutkijoiden tekemän työn kunnioittaminen ja arvostus huolehtimalla asianmukaisista viitteistä ja lähteistä, tarvittavien tutkimuslupien järjestäminen sekä esimerkiksi aineistojen säilyttämisestä sopiminen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Käytännössä noudatin hyvää tieteellistä käytäntöä opinnäytetyössäni olemalla alusta saakka rehellinen ja avoin informoimalla tutkittavia riittävästi informointilomakkeen muodossa. Koska toimin opinnäytetyöprojektissani lasten kanssa, suuntautui informointilomake (Liite 1) heidän vanhemmilleen, ja kerron aineistojen käsittelemisestä ja säilyttämisestä. Eettisesti toimiakseni kerroin toiminnasta toki myös lapsille. Alaikäiselle on kerrottava tietoa tutkimuksesta tavalla, jonka hän pystyy ymmärtämään. Alaikäinen tutkittava antaa suostumuksensa kuitenkin ensisijaisesti itse. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9-10.) Siispä huoltajien informointilomakkeen lisäksi annoin lapselle mahdollisuuden päättää, haluaako hän itse osallistua valokuvaustoimintaan. Jos lapsi ei halunnut osallistua, en häntä pakottanut. Kävin myös lasten kanssa läpi perusteita valokuvausohjausten taustalla kertoen lapsille selkeästi, että teen opinnäytetyötä koulutukseeni liittyen, ja nyt heidän kanssaan tulemme ottamaan valokuvia ja toteuttamaan lopulta näyttelyn. Olin valmis vastaamaan lasten esittämiin kysymyksiin. Pysin työssäni olemaan tarkka ja huolellinen, ja siksi aloitinkin opinnäytetyötäni ajoissa varaten prosessille aikaa. Kunnioitin myös muiden tuottamaa materiaalia, ja merkitsin viitteet ja lähdemerkinnät niin kuin ohjeistukset osoittivat. Lisäksi olin jo ajoissa perehtynyt tarvittaviin lupiin, ja varmistanut niiden ajantasaisuuden.

Opinnäytetyöprosessiini ei liity henkilötietojen käsittelemistä, eivätkä lapset tai henkilökunnan jäsenet ole tunnistettavissa missään vaiheessa prosessia. Tietoja kerätessä täytyy huolehtia siitä, että ne pysyvät täysin luottamuksellisina (Ojasalo ym. 49). Keräämäni aineistot, eli lasten ideat sekä henkilökunnan antama palaute, hävitetään opinnäytetyöprosessini jälkeen asianmukaisesti. Aineistoja ei käsittele kukaan ulkopuolinen, ja säilytän ne luottamuksellisesti.

Opinnäytetyön tekijä on itsessään tärkein tekijä, joka vaikuttaa opinnäytetyön luotettavuuteen, ja luotettavuuden kriteeri on tutkija ja hänen rehellisyytensä; arvioinnin kohteena on tutkijan tekemät valinnat ja ratkaisut. Siispä tutkijan täytyy arvioida tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. Luotettavuuden periaatteita tulee noudattaa prosessin alusta lähtien. (Kananen 2015, 338, 342; Vilka 2021, luku 7.)

Opinnäytetyöprosessin aikana lähteisiin täytyy suhtautua kriittisesti ja valita mieluiten sellaista tietoa, jonka kirjoittaja on asiantuntijaksi tunnustettu tekijä. Lähteistä kannattaa valita mahdollisimman tuoreet, sillä tutkimustieto muuttuu usein nopeasti. (Vilka & Airaksinen 2003, 72.)

Yksi luotettavuuden tutkimisen kriteereistä on vahvistettavuus. Se tarkoittaa, että tutkija kirjoittaa tutkimuksestaan niin, että toinen tutkija voi tarkkailla prosessin kulkua. Apuna voi käyttää esimerkiksi tutkimuspäiväkirjaa, johon voi kirjoittaa esimerkiksi ihmettelyn aiheita, oivalluksia, ongelmia ja haasteita, eli kaikkea, mikä prosessin aikana tapahtuu konkreettisesti ja omassa mielessä. (Juvakka & Kylmä 2012, 129; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, s.a.)

Opinnäytetyöni on luotettava, sillä olen prosessin alusta alkaen ollut rehellinen ja pohtinut omia valintojani teoriaan peilaten, jotta ne ovat perusteltuja. Olen kertonut prosessistani avoimesti työntekijöille ja lapsille ymmärrettävällä tavalla. Olen myös prosessin aikana ollut läsnä ja tavoitettavissa Kalevankankaan päiväkodilla joka arkipäivä, mikä on mahdollistanut sujuvan vuorovaikutuksen minun ja yhteistyökumppanini välillä.

Ideointi- ja palautevaiheessa aineiston keräämiseen ei liity välikäsiä, mikä lisää luotettavuutta, ja raporttiin olen kerännyt lasten antamat ideaehdotukset lukijan nähtäväksi. SWOT-analyysin tulosten luotettavuutta olen arvioinut myös tarkasti. SWOT-analyysin teki kolme lapsiryhmän henkilökunnan jäsentä antaen palautetta prosessista. Vaikka vastaajia ei lukumäärällisesti ollut montaa ja suurempi vastaajamäärä olisi vaikuttanut tulosten luotettavuuteen positiivisesti, tukee luotettavuutta kuitenkin se, että vastaajat ovat kukin pitkään varhaiskasvatustyötä tehneitä ammattilaisia, jotka näkivät koko prosessin aivan alusta loppuun saakka. Vastaukset olivat sisällöllisesti runsaita ja niissä oli havaittavissa toistoa, eli vastaajat nostivat esille samoja asioita, vaikka täyttivätkin SWOT-analyysit erikseen.

Lähteitä valitessa olen noudattanut lähdekritiikkiä tutustumalla lähteiden kirjoittajiin, ja rajannut pois vanhimpia lähteitä. Olen valinnut lähteistöön tutkimus- ja menetelmäkirjallisuutta, ja käsitteiden määrittelyssä hyödyntänyt useita eri lähteitä saadakseni eri näkökulmia. Olen myös etsinyt ulkomaisia lähteitä työlleni saadakseni kansainvälistä näkökulmaa. Perehtyessäni aiheesta jo olemassa olevaan tietoon halusin saada katsauksen siitä, kuinka valokuvaus varhaiskasvatuksessa on muissa maissa ollut esillä.

Vahvistettavuuteen opinnäytetyössäni pyrin kirjoittamalla kenttäpäiväkirjaa, jossa kuvasin prosessin kulkua, omia oivalluksiani ja pulmakohtia prosessini aikana rehellisesti ja tarkasti. Olen tässä raportissa kuvannut opinnäytetyöni vaiheet alusta loppuun huolellisesti, ja liitteiden avulla myös havainnollistanut lukijalle konkreettisesti sitä, millainen prosessi oli.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös objektiivisuus, joka tarkoittaa sitä, että tutkijan täytyy suhtautua tutkittavaan asiaan neutraalisti (Teirilä & Jyväsjärvi 2001, 16). Valokuvaus aiheena on minulle tärkeä, joten minun on täytynyt kiinnittää erityistä huomiota siihen, että suhtauduin opinnäytetyöni aiheeseen neutraalisti saadakseni luotettavia lopputuloksia opinnäytetyöni avulla, eivätkä mielipiteeni ja oma arvostukseni valokuvausta kohtaan saaneet niihin vaikuttaa.

Pyrin siis olemaan aineiston keruussa objektiivinen omasta harrastustaustasta huolimatta. Tiedostin sen, että valokuvaus ei välttämättä innosta kaikkia, ja

etsin myös lähdeaineistoon neutraalia materiaalia. Kirjasin kenttäpäiväkirjaani kaiken palautteen, jonka sain, enkä myöskään kaunistellut henkilökunnan antamaa palautetta oman mielipiteeni mukaiseksi.

8.3 Ajatuksia prosessista

Aloitin opinnäytetyöni ideoinnin jo ensimmäisenä opiskeluvuonna alustavasti, mutta silloin tiesin vain, että haluan yhdistää valokuvausharrastuksen sosiaalialaan. Myöhemmin sosiaaliala rajautui varhaiskasvatuksen kentäksi, sillä päätin suorittaa myös varhaiskasvatuksen opettajan tutkinnon. Kesällä vuonna 2020 syntyi idea valokuvausnäyttelyn toteuttamisesta lasten kanssa, ja myöhemmin ideoin aiheita vielä lisää. Päädyin kehittämään valokuvaustoimintaa pedagogisena menetelmänä varhaiskasvatuksessa, samalla toteuttaen näyttelyn lasten otoksista.

Syksyllä vuonna 2020 ideaehdotukseni tultua hyväksytyksi ja ensimmäisen yksilöohjauskeskustelun toteuduttua tarkentui ideani edelleen. Konkreettisena lopputuloksena valokuvausprojektista varhaiskasvatuksessa syntyisi ohjeistus, jotta voisin toimintaa juurruttaa varhaiskasvatukseen, ja toiminta voitaisiin toistaa, jotta kynnyks valokuvaustoiminnan jatkamiseen ja kehittämiseen jatkossakin olisi matalampi.

Käytännön toteutus valokuvausprojektille ajoittui ajalle 8.3.2021-23.4.2021. Ennen tätä olin jo kirjoittanut opinnäytetyön suunnitelman tarkasti, hahmotellut teoreettista viitekehystä ja tutustunut keskeisiin käsitteisiin opinnäytetyöni aiheisiin liittyen. Perehtyminen aiheeseen ja huolellinen suunnitteleminen helpottivat huomattavasti projektin käytännön toteuttamista.

Ensimmäisen viikon käytin lapsiin tutustumiseen ja jaoin informointilomakkeet koteihin. Toisella viikolla aloitimme kuvausaiheiden ideoinnin yhdessä lasten kanssa. Soveltaen Ideointipuuta keräsin lasten toiveita valokuvauskohteista. Jatkoa ajatellen jättäisin ideointivaiheen vasta kolmannelle viikolle, jotta ilmapiiri ideointihetkissä olisi vielä rennompaa pitkäaikaisemmän tutustumisen pohjalta. Nyt huomaisin, että muutama lapsi vielä hieman jännitti ajatustensa kertomista, sillä olimme toimineet yhdessä niin vähän aikaa. Ideoiden pohjalta

sain kuitenkin rajattua neljä kuvauspaikkaa: päiväkodin sisätilat, pihan sekä kaksi läheistä ulkoilualuetta.

Kuvaukset toteutimme kolmen seuraavan viikon aikana ja kirjoitin valokuvaustuokioista kenttäpäiväkirjaa. Kirjoitelmat sisälsivät muun muassa lasten ajatuksia toiminnasta. Kun kuvat oli otettu, kävimme niitä yhdessä läpi lasten kanssa pienryhmissä. Tunnelma oli hyvin rento, sillä tässä vaiheessa tunsimme toisemme jo pidemmältä ajalta. Lopulta viimeisellä viikolla valokuvanäyttely oli valmis. Koostin toiminnasta ohjeistuksen ja esittelin sitä niin oman ryhmän työntekijöille kuin muullekin talon henkilökunnalle, ja jätin ohjeistuksen vielä kahvihuoneeseen kaikkien nähtäville. Keräsin myös SWOT-analyysin muodossa palautetta toiminnasta ja ohjeistuksesta.

Oma asiantuntijuuteni kehittyi opinnäytetyöprosessin aikana. Sain arvokasta kokemusta ja tietoa valokuvaamisen hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa, ja varmuutta hypoteesilleni eli ajatukselle siitä, että valokuvaamalla voidaan tukea itseilmaisua ja sen rakentumista varhaiskasvatuksessa. Sain myös näkökulmaa siihen, millä tavoin tätä toimintaa voisi jatkossa vielä hioa ja kehittää.

Opin myös ennen kaikkea kehittämistyöstä saaden kokemusta kokonaisuuden suunnittelemisesta tuotekehitysprosessin menetelmällä, ja sen toteuttamisesta käytännössä. Koin prosessin aikana myös vastoinkäymisiä kohdaten teknisiä ongelmia ja koronatilanteen aiheuttamia rajoituksia. Tulostaminen valokuvapaperille ei onnistunutkaan, eikä valokuvanäyttelyä voitukaan toteuttaa kutsuen vanhemmat päiväkotiin sisälle kuvia katselemaan. Jouduinkin muuttamaan suunnitelmia ja keksimään uusia ratkaisuja melko nopealla aikataululla, mutta samalla sain kokemusta stressinsiedosta ja oivalluksen siitä, ettei kaikki huolellisesta suunnittelusta huolimatta välttämättä mene aina kuten olisi itse ajatellut. Tällöin pitää vain pysyä päämäärätietoisena ja keksiä ratkaisu, jotta prosessin eteneminen jatkuu.

Toisaalta opin myös rajaamaan prosessin aihetta. Alun perin ajatuksissani oli tutkia valokuvaustyöskentelyn hyödyntämistä monipuolisesti niin osallisuuden, itseilmaisun, minäkuvan kuin teknisten taitojenkin tukemisen näkökulmista, ja sain ohjaavalta opettajaltani palautteeksi rajata aihetta. Aiheen rajaaminen on

ollut minulle aina todella haastavaa, mutta sain rajattua aiheen itseilmaisuuksiin, kuitenkin huomioiden osallisuuden tukemisen prosessin aikana. Rajaus oli mielestäni onnistunut, sillä pääpaino oli nimenomaan itseilmaisussa, mutta prosessiin kuului myös oleellisesti lapsen osallisuuden tukeminen ideointivaiheesta alkaen.

8.4 Toiminnan jatkokehitysideat

Valokuvaustyöskentelyn prosessilla varhaiskasvatuksessa on jatkokehittämismahdollisuuksia. Se on helppoa arkipäiväistä toteuttaen sitä matalalla kynnyksellä huomioiden ohjeistuksen kohdat 3-4. Toisaalta valokuvaa voisi toteuttaa entistäkin laajemmalla mittakaavassa ja näyttelyä tarjota esille myös esimerkiksi kirjastoihin ja siten suuremmalle yleisölle, mikä taas voi tarjota lapselle valtavan onnistumisen kokemuksen, kun juuri hänen ottamansa valokuva on kirjastossa esillä. Toiminnalla on siis moninaiset käyttömahdollisuudet jo laajuuden sovellettavuuden osalta.

Toimintaa voi myös soveltaa tunnetuokioilla käytettäväksi, kuten ohjaamalla yksittäisen tuokion tai laaja-alaisemman kokonaisuuden, jossa lapset ottavat sellaisia kuvia, joissa heidän mielestään näkyy erilaisia tunteita.

Lisäksi valokuvaustoiminnalle voi valita näkökulmaksi Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alueen. Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alue kuvastaa sitä, että varhaiskasvatuksen roolina on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Ympäristökasvatuksella pyritään vahvistamaan lapsen luontosuhdetta, ja se voidaan jakaa kolmeen osioon: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Siispä luonto on niin oppimisen kohde kuin oppimisympäristökin. Luonnossa retkeily ja ympäristön tutkiminen ovat tärkeitä varhaiskasvatuksen osia. (Opetushallitus 2018, 46-47) Valokuvaamisen voi yhdistää tähän luonnon tutkimiseen ja käyttää sitä oppimisen välineenä, esimerkiksi tunnistamalla lasten kuvista erilaisia puulajeja. Ryhmän lapset kuvasivatkin mielellään puita ja tunnistivat niitä

kuvista (Liite 11), ja myös Friedman onkin todennut, että kameran käyttö teki oppimisesta mielekkäämpää (2016, 15).

Uskon, että valokuvauksella on paikkansa myös erityiskasvatuksessa ilmaisun tukena. Jos lapsella on haasteita ilmaista itseään sanallisesti tai motorisesti esimerkiksi kynään tarttumisen on haastavaa, saattaisi hän hyötyä valokuvaamisesta ja saada valokuvan avulla äänensä kuuluville. Valokuvien ottaminen voi olla oiva keino myös tutustua lapseen ja hänelle merkityksellisiin asioihin.

Jatkokehittämistöinä varhaiskasvatuksen valokuvausprosessiin liittyen tulevaisuudessa voisivat olla esimerkiksi valokuvaustoiminnan mahdollisuudet kommunikoinnin välineenä erityiskasvatuksessa tai valokuvaustoiminnan hyödyntäminen tunnetuokioilla. Toisaalta jatkokehittämistyönä voisi koronarajoitusten vähennyttyä toteuttaa sellaisen kuvauspäivän, jossa lapset pääsisivät kuvaamaan vanhempiaan.

9 LÄHTEET

Byrnes, J. & Wasik, B. 2009. Picture this. Using photography as a learning tool in early childhood classroom. Childhood education. PDF-tiedosto.

Saatavissa:

https://www.researchgate.net/profile/Barbara_Wasik/publication/254296042_Picture_This_Using_Photography_as_a_Learning_Tool_in_Early_Childhood_Classrooms/links/54c0f2a60cf21674cea129b3/Picture-This-Using-Photography-as-a-Learning-Tool-in-Early-Childhood-Classrooms.pdf [Viitattu 11.11.2020].

Friedman, A. 2016. Three-Year-Old Photographers: Educational and Parental Mediation as a Basis for Visual Literacy via Digital Photography in Early Childhood. Journal of Media Literacy Education. PDF-tiedosto. Saatavissa:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1108349.pdf> [Viitattu 30.5.2021].

Gürel, E. & Tat, M. SWOT-analysis: a theoretical review. The Journal of International Research. PDF-tiedosto. Saatavissa:

https://www.researchgate.net/profile/Emet_Guerel/publication/319367788_SWOT_ANALYSIS_A_THEORETICAL_REVIEW/links/5a09f172a6fdcc2736de9e82/SWOT-ANALYSIS-A-THEORETICAL-REVIEW.pdf [Viitattu 29.5.2021].

Huuskola, S. & Pusa, T. 2014. Lasten ääni kuviksi. Diak Etelä - Diakonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80668/LASTEN%20AANI%20KUVIKSI.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 12.11.2020].

Innokylä, 2020. Ideointipuu (brainstorming tree). WWW-dokumentti. Päivitetty 27.2.2020. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/ideointipuu-brainstorming-tree> [Viitattu 11.11.2020].

Jerrman, M. Iäkkäät voimaantuvat valokuvista. Talentia-lehti. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/iakkaat-voimaantuvat-valokuvista/> [Viitattu 10.11.2020].

Jokinen, T. 2010. Tuotekehitys. Aalto-yliopisto. Teknillinen korkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://lib.tkk.fi/Reports/2010/isbn9789526033204.pdf> [Viitattu 11.11.2020].

Juvakka, T. & Kylmä, J. 2012. Laadullinen terveystutkimus. 1.-2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Jyväskylän yliopisto, 2018. Varhaiskasvatus lasten näkökulmasta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/childrens-viewpoint> [Viitattu 18.1.2020].

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Kokko, A. 2013. Valokuvausta kasvatustyössä. Koulutus kasvatustyön aikuisopiskelijoille Raahen Aikulla. Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57158/Kokko_Antti.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 24.11.2020].

Krauss, D. & Fryrear, J. 1983. Phototherapy in Mental Health. Springfield, Illinois: Charles C Thomas Publisher.

Lämsä, A. & Hautala, T. 2004. Organisaatiokäyttäjien perusteet. Helsinki: Edita Oy.

Mediakasvatusseura, s.a. Valokuva kertoo läsnäolosta ja hautajaisissa saa ottaa selfien. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://mediakasvatus.fi/nakokulma/2019/12/valokuva-kertoo-lasnaolosta-ja-hautajaisissa-saa-ottaa-selfien/> [Viitattu 18.1.2021].

Mielenterveystalo, s.a. Minäkuva ja kriisin aiheuttamat muutokset. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/itsearviointi_omaapu/omaapu/toivo/Pages/osio_7.aspx [Viitattu 12.11.2020].

Mäenpää, J. 2018. Todeksi tehty valokuva. Objektiivisuuden rakentuminen uutiskuvajournalismissa. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99863/978-952-03-0224-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 18.1.2021].

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyönmenetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ollikainen, 2017. Luovassa päiväkodissa rohkaistaan kokeilemaan. Talentia-lehti. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/luovassa-paivakodissa-rohkaistaan-kokeilemaan/> [Viitattu 12.11.2020].

Opetushallitus, 2021. Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja> [Viitattu 11.5.2021].

Opetushallitus, s.a. Pedagoginen dokumentointi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi> [Viitattu 12.11.2020].

Opetushallitus, 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-tiedosto.

Saatavissa:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf [Viitattu 29.5.2021].

Paalasmaa, J. 2000. Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raypole, C. 2020. A (realistic) guide to becoming self-actualized. Healthline.

Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.healthline.com/health/self-actualization> [Viitattu 30.5.2021].

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.

Akateeminen väitöskirja. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 12.11.2020].

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. 2009. Taidekasvatus

varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. PDF-tiedosto.

Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1> [Viitattu 12.11.2020].

Saastamoinen, M., Vähä, T., Ypyä, J., Alahuhta, M. & Päätaalo, K. 2018.

Toiminnallisen opinnäytetyön oppimiskokemukset. ePooki 45/2018. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut. Verkkoartikkeli.

Saatavissa: <http://www.oamk.fi/epooki/2018/toiminnallinen-opinnaytetyo/> [Viitattu 11.11.2020].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. s.a. KvaliMOTV –

Tutkimuspäiväkirja. WWW-dokumentti.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L4_2_2.html [Viitattu 30.5.2021].

Savolainen, M. 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim, 210–227.

Sevon, E., Hautala, P., Hautakangas, M., Ranta, M., Merjovaara, O., Mustola, M. & Alasuutari, M. 2021. Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa. Journal of early childhood education research. Tutkimusartikkeli. Saatavissa: <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2021/02/Sevon-Hautala-Hautakangas-Ranta-Merjovaara-Mustola-Alasuutari-Issue10-1.pdf> [Viitattu 30.5.2021].

Teirilä, M. & Jyväsjärvi, E. 2001. Tutkielmatekijän työkirja. 2. painos. Helsinki: Finn Lectura.

Theobald, M., Danby, S. & Ailwood, J. 2011. Child participation in the early years: challenges for education. Australasian Journal of Early Childhood. E-artikkeli. Saatavissa:

https://www.academia.edu/17900038/Child_participation_in_the_early_years_challenges_for_education [Viitattu 12.11.2020].

Tuominen, T.; Järvi, K; Lehtonen, M. H.; Valtanen, J. ja Martinsuo, M. 2015. Palvelujen tuotteistamisen käsikirja. Osallistavia menetelmiä palvelujen kehittämiseen. Aalto-yliopiston julkaisusarja. TIEDE + TEKNOLOGIA 5/2015. Helsinki: Aalto-yliopisto. Saatavissa

<https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/16523/isbn9789526062181.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 11.11.2020].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. E-julkaisu. Saatavissa:

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [Viitattu 11.11.2020].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. E-julkaisu. Saatavissa:

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%20KSYM%20LUONNOS_7.5..pdf [Viitattu 11.11.2020].

Varhaiskasvatustalaki 540/2018.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Filosofinen tiedekunta / Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto. Itä-Suomen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Saatavissa: https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/ [Viitattu 12.11.2020]

Viljamaa, J. Itsetunto kuntoon. 2006. Tampere: Juvenes Print

Virta, H. 2019. Valokuvaus työvälineenä esikouluikäisten lasten yhteisöllisyyden edistämiseksi. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/262820/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6%20Henna%20Virta%202019.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Viitattu 12.11.2020].

Välimäki, R. & Weyner, E. 2014. Valokuvausta päiväkodin arjessa. Lapsen osallisuuden vahvistaminen valokuvailmaisun keinoin. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/76281/valokuva.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 12.11.2020].

Välimaa, V. & Windahl, R. 2012. Tuotekehitysprojekti amk-yritys yhteistyönä – opas tekijöille ja toimeksiantajille. Oppimateriaaleja 74. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163349.pdf> [Viitattu 6.5.2021].

Tutkittavien informointilomake

Liite 1

Hei!

Olen Reetta Vuorela ja opiskelen viimeistä vuotta sosionomiksi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa täällä Mikkelissä. Toteutan toiminnallista opinnäytetyötä Kalevankankaan päiväkodissa, jossa lapsenne osallistuu varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyössäni toteutetaan valokuvaamista pedagogisena menetelmänä päiväkodin arjessa yhdessä lasten kanssa. Opinnäytetyöni tuotoksina on valokuvausnäyttely lasten ottamista kuvista sekä pieni ohjevihko valokuvaustoiminnan hyödyntämiseen varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat ovat erittäin tervetulleita tähän päiväkodin tiloissa järjestettävään näyttelyyn. Lasten ottamat kuvat ovat esillä 19.4 alkaen.

Lasten ottamia valokuvia ja mielipiteitä tästä toiminnasta hyödynnetään opinnäytetyössäni ja sen kehitysprosessissa. En käsittele henkilötietoja opinnäytetyössäni, eivätkä lapset ole tunnistettavissa missään vaiheessa opinnäytetyöprosessiani. Aineistoja käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi, ja ne hävitetään 14 vuorokautta opinnäytetyöni hyväksynnän jälkeen.

Mikäli sinulla on kysyttävää tästä projektista tai haluat kieltää lapsesi osallistumisen tähän valokuvaustoimintaan, otathan yhteyttä minuun 14.3.2021 mennessä.:

Puh. [REDACTED] / Reetta Vuorela

Sähköpostini: [REDACTED]

Ystävällisin terveisin Reetta Vuorela, opinnäytetyön tekijä

08/2019

Mikkelin kaupungin varhaiskasvatukseen tehtävät opinnäytetyöt

VAITIOLOSITOUS

Tehdessäni Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) sosionomi (AMK) tai sosionomi (YAMK)-opiskelijana Mikkelin kaupungin varhaiskasvatukseen opinnäytetyötä:

- Lupaan opinnäytetyöni aikana ja sen jälkeen olla raportoimatta kenellekään ulkopuoliselle sellaisia yksittäisiä ihmisiä koskevia tunnistellisia henkilötietoja¹, jotka ilmenevät keräämässäni tai käyttööni annetussa tutkimusaineistossa. Raportoinniksi ymmärrän kaiken viestinnän, virallisen ja epävirallisen, suullisen, sähköisen ja kirjallisen.
- En käytä aineistosta ilmeneviä tutkittavien, heidän läheistensä tai muiden yksittäisten henkilöiden tietoja heidän vahingokseen, halventamiseksi taikka loukkaamiseksi.
- Lupaan olla luovuttamatta ja kopioimatta keräämääni tai käyttööni annettua tutkimusaineistoa tai sen osia kenellekään ulkopuoliselle. Tunnisteellista aineistoa tai sen osia luovutan vain niille henkilöille, joilla on oikeus aineiston käsittelyyn ja jotka ovat antaneet omakohtaisen vaitiolositoumuksen.

Muutoinkin opinnäytetyössäni menetellen hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, olen perehtynyt tutkittavien yksityisyydestä ja tietosuojasta annettuihin ohjeisiin² ja toimin ohjeiden mukaisesti. (Ohje saatavissa osoitteessa: www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf).

Mikkeli 19/1/2021

Paikka ja päiväys

Reetta Vuorela

Opiskelijan / opiskelijoiden allekirjoitus ja nimenselvennys

Vaitiolositoumus tehdään kahtena kappaleena, joista toinen toimitetaan tutkimuslupahakemuksen liitteenä tutkimusluvan myöntävälle yhteyshenkilölle Mikkelin kaupungin varhaiskasvatuksessa ja toinen jää opiskelijalle/opiskelijoille.

¹ Henkilötietolain (523/1999 §3) mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan "kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi".

² Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi, luku 3: Yksityisyys ja tietosuojat.

Tutkimuslupa

Liite 3

Mikkeli	Ote viranhaltijapäätöksestä	1 (4)
Varhaiskasvatusjohtaja	22.01.2021	5 1
Muut päätökset		

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Mikkelin asianhallintajärjestelmässä

MliDno-2021-408**Tutkimuslupa/Reetta Vuorela**

Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoulussa sosionomi -tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeleva Reetta Vuorela anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten. Opinnäytetyön aiheena on Lapsi valokuvaajana – valokuvaustyöskentelyn prosessi varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö ja kehittämismenetelmänä käytetään tuotekehitysprosessia. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja juurruttaa valokuvaustoiminta yhdeksi pedagogiseksi menetelmäksi varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tuottaa malli valokuvaustoiminnasta pedagogisena toimintana lasten ilmaisun välineeksi varhaiskasvatukseen ja perustella sen hyötyjä lasten osallisuuden, minäkuvan ja itsensä ilmaisun näkökulmista.

Työelämäkumppanina toimii Kalevankankaan päiväkoti. Päiväkodissa toteutetaan valokuvausprojekti näyttelyineen 3-5 -vuotiaat lapsiryhmän sekä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ja toiminnasta koostetaan konkreettinen malli varhaiskasvatushenkilöstölle.

Opinnäytetyön kerättyä aineistoa eli lasten piirustuksia aihe-ehdotuksista, lasten ottamia valokuvia projektin toteutuksen aikana sekä loppuarviointeja eli SWOT-analysistä saatuja materiaaleja käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Niitä hyödynnetään vain opinnäytetyön kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Opinnäytetyön toteutus ajoittuu tulevalle keväälle ja sen julkaiseminen syksyille 2021.

Tutkimukseen osallistuvia henkilöitä tai varhaiskasvatusyksikköä ei mainita loppuraportissa. Opinnäytetyötä varten on Mikkelin kaupungin varhaiskasvatukseen toimitettu vaitiolositoumus.

Päätöksen peruste

Mikkelin kaupungin sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueen toimintasääntö 4.2.

Päätös

Myönnän Reetta Vuorelalle tutkimusluvan suorittaa sosionomi -tutkintoon liittyvän opinnäytetyön. Tutkimuksen tuloksena tuotettavat raportit ja julkaisut on toimitettava varhaiskasvatusjohtajalle.

Tiedoksi

Vuorela, sivistysjohtaja, Kalevankankaan päiväkodin johtaja, kirjaamo

Allekirjoitus

Pirjo Vartiainen, varhaiskasvatusjohtaja

Viranhaltijapäätöksen nähtävänäolo

Päätös pidetään nähtävillä yleisessä tietoverkossa (www.mikkeli.fi) tai Mikkelin kaupungintalon kirjaamossa (Raatihuoneenkatu 8-10) 25.01.2021 alkaen.

Mikkeli Varhaiskasvatusjohtaja Muut päätökset	Ote viranhaltijapäätöksestä 22.01.2021	2 (4) 5 1
--	--	---------------------

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Mikkelin asianhallintajärjestelmässä

Sähköisesti hyväksytyn otteen oikeaksi todistaa:

Mikkelissä
22.01.2021

Satu Komppa
toimistos sihteeri

Tiedoksianto asianosaiselle
Lähetetty tiedoksi sähköpostilla 22.01.2021.

Mikkeli
Varhaiskasvatusjohtaja
Muut päätökset

Ote viranhaltijapäätöksestä
22.01.2021

3 (4)
§ 1

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Mikkelin asianhallintajärjestelmässä

Oikaisuvaatimus

§ 1

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla tuomioistuimeen.

Oikaisuvaatimusoikeus

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä:

- se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*), sekä
- kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimus on toimitettava Mikkelin kaupungin kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä. Oikaisuvaatimuksen voi toimittaa myös postitse tai sähköisesti. Postiin oikaisuvaatimusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan *asianosaisen* saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Kunnan jäsenen ja kuntalain (410/2015) 137 §:n 2 momentissa tarkoitetun kunnan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulukuun- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, on Mikkelin kaupunki/Kasvatus- ja opetuslautakunta.

Käyntiosoite: Raatihuoneenkatu 8-10, 50100 Mikkeli
Postiosoite: PL 33, (Raatihuoneenkatu 8-10), 50101 Mikkeli
Faksinumero: 015 36 6583
Sähköpostiosoite: kirjaamo@mikkeli.fi

Kirjaamon aukioloaika on maanantaista perjantaihin klo 9-16 ja arkipyhien aattona sekä kesä-elokuussa maanantaista perjantaihin klo 9-15.

Mikkeli

Varhaiskasvatusjohtaja
Muut päätökset

Ote viranhaltijapäätöksestä

22.01.2021

4 (4)

§ 1

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Mikkelin asianhallintajärjestelmässä

Oikaisuvaatimuksen muoto ja sisältö

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen, ja se on tekijän allekirjoitettava. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan oikaisua,
- se, millaista oikaisua vaaditaan,
- millä perusteella oikaisua vaaditaan.

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Jos oikaisuvaatimus päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Pöytäkirja

Päätöstä koskevia pöytäkirjan otteita ja liitteitä voi pyytää Mikkelin kaupungin kirjaamosta.

Käyntiosoite: Raatihuoneenkatu 8–10, 50100 Mikkeli

Postiosoite: PL 33, (Raatihuoneenkatu 8–10), 50101 Mikkeli

Faksinumero: 015 36 6583

Puhelinnumero: 044 794 2033 / 015 1941 (vaihde)

Sähköpostiosoite: kirjaamo@mikkeli.fi

Kirjaamon aukioloaika on maanantaista perjantaihin klo 9-16 ja arkipyhien aatoina sekä kesä-elokuussa maanantaista perjantaihin klo 9-15.

toiminnan kuvausta, lasten kommentteja ja omia ajatuksia

16.3, Ideointivaihe

Tänään aloitimme valokuvausaiheiden ideoinnin lasten kanssa. Kerroin lapsille tulevasta valokuvaushetkestä ja siitä, että kokoamme lopulta näyttelyn kuvista. Ideointivaiheen toteutin jututtamalla jokaista lasta yksitellen, ja jokainen sai piirtää ja/tai kertoa ääneen ideaehdotuksensa. Varasin lasten käyttöön eri värisiä puuvärejä sekä tarralappuja, ja valmiit laput laitettiin seinälle, jossa ne sitten järjestelin aihepiireittäin kuin Ideapuun oksiksi. Enemmistö lapsista suhtautui ideointivaiheeseen melko neutraalisti esittäen ideansa ja poistuen sitten jatkamaan leikkejään. Kolme lapsista suhtautui tulevaan valokuvaukseen hyvin innokkaasti ja kertoi, että on jo kotona saanut kuvata vanhempansa puhelimella. Kaksi lapsista kertoi, ettei oikein keksi mitään ideaa, ja havaitsinkin, että erityisesti näille muutamalle nuoremmalle lapsille ideointi oli haastavaa, ja asia vaati paljon pohjustusta. Annoin jokaiselle lapselle myönteistä palautetta siitä, että kertoi kuitenkin mielipiteensä asiaan, oli se sitten ideaehdotuksen antamista ja toiminnan kommentointia tai sitä, ettei oikein innostunut tai keksinyt sanottavaa.

22.3, ensimmäinen kuvaustuokio

Kuvasimme tänään ensimmäistä kertaa lasten kanssa. Kuvaukset tapahtuivat metsässä. Kiertelin kyselemässä lapsilta, että kuka haluaisi kokeilla valokuvaamista, jota aikaisemmin yhdessä ideoimme. Aluksi minun oli haastavaa saada lapsia osallistumaan kuvaamiseen, ja muutama lapsi otti yhden tai kaksi kuvaa. Lisäksi lapset tarvitsivat näin ensimmäisellä kerralla jonkin verran ohjausta tabletin käytöstä, joten kävimme sen toimintoja yhdessä läpi. Sitten tapahtuikin ”yleisöryntäys” ja pieni porukka innostui kuvaamisesta niin, että jouduin toimintaa hieman rajaamaan; kerroin lapsille, että jokainen saa ennen vuoron vaihtumista seuraavalle ottaa viisi kuvaa, jotta kaikki ehtisivät kuvaamaan. Lapset totesivat valokuvaamisen olevan ”hauskaa,” ”jänskää,” ja yksi lapsista totesi, että ”haluaisi kuvata vaan.” Lapset halusivat myös nähdä ottamiaan kuvia, joita sitten myös yhdessä tutkimme. Kuviin tallentui muun muassa puita, jälkiä hangella ja neulasia.

25.3, toinen kuvaustuokio

Tällä viikolla toteutimme kaksi kuvaustuokiota, sillä se sopi hyvin päiväkodin arkirytmiiin. Tänään oli vuorossa kuvaamista sisätiloissa; sain aamupiiriltä ensimmäisen pienryhmän matkaani, ja lähdimme kiertelemään päiväkotia. Ensimmäisen pienryhmän kuvattua lähti matkaani toinen ryhmä lapsia. Nyt innostus valokuvausta kohtaan oli jo selvästi suurempaa, eikä lapsia liiemmin tarvinnut motivoida kuvaukseen. Huomasin, että on tärkeää muistutella lapsia siitä, ettei muita ihmisiä saa kuvata ilman lupaa; nyt kuviin olisi muutoin tallentunut muun muassa keittiön henkilökuntaa. Lapset kuvasivat itselleen merkityksellisiä asioita, kuten uusia luistimia, omaa haalaria ja korja, esille laitettuja askarteluja ja omia leikkejään. Kommentit olivat enimmäkseen positiivissävyytteitä ja lapsilla oli selvästi hauskaa, mutta jälleen muutama nuoremista ei oikein innostunut kuvauksesta, eikä halunnut itse ottaa kuvia lainkaan. Myös pari vanhemmista lapsista tyytyi sivusta seurailuun tai yhteen kuvaan.

30.3, kolmas kuvaustuokio

Tänään lähdimme taas metsään kuvaamaan. Tälläkin kertaa porukka jakautui kahteen osaan; suurin osa innostui kuvaamisesta, ja noin 5-6 lasta oli vähemmän innostunut toiminnasta. Näistä 5-6 lapsesta kahta ei huvittanut tällä kertaa kuvata lainkaan. Ajattelen, että yhtä lailla nämä huomiot siitä, ettei valokuvaus kaikkia kiinnosta, ovat tärkeitä, ja vaikka valokuvaus itselleni on tärkeä harrastus, ymmärrän hyvin sen, ettei se ole kaikkien juttu.

Tällä kertaa kuviin tallentui pilviä ja taivasta; lapset innostuivat kurkottelemaan tabletin kanssa kohti puiden latvoja. Selvästi he ovat siis rohkaistuneet kokeilemaan kuvissaan myös erilaisia kuvakulmia nyt, kun tabletin käyttö on tullut tutummaksi. Tänään palaute tuli naurun ja hymyjen muodossa, ja oli ihanaa, että lapsilla oli selvästi hauskaa.

6.4, viimeinen kuvaustuokio

Tänään suuntasimme vielä päiväkodin pihalle ottamaan viimeiset kuvat. Kuviin tallentui lasten ideoissakin esillä olleet liukumäki ja hämähäkkikeinu, sekä ”tulivuorileikkipaikka.” Kerroin lapsille, että tänään on viimeinen kerta,

kun he kuvaavat kanssani. Vastaukseni sain harmitteluja ja kommentteja siitä, että kuvaaminen on ollut tosi kivaa. Esille nousi muutaman lapsen suusta myös toive siitä, että haluaa kuvata lisää joskus. Tämä tuntui kivalta! Jälleen oli muutamia lapsia, joita ei kuvaaminen huvittanut. Tässä vaiheessa tunsin kuitenkin suurta ylpeyttä siitä, että olimme saaneet lasten kanssa taltioitua yli 200 valokuvaa. Hieman jopa hirvitti se, että kuinka saisimme rajattua näistä noin 20-30 kappaletta kuvia näyttelyyn.

8.4, kuvien läpikäyntiä

Tänään pääsimme tutkimaan kuvia. Lapset saivat selailla kuvia, jotka olin tabletilla siirtänyt omaan kansioonsa, ja valitsemaan suosikkikuviaan. Kiertelin tabletin kanssa kyselemässä lasten ajatuksia niin yksitellen kuin pienryhmissäkin, ja varmistin, että jokainen sai valita yhden suosikkikuvan. Tämän jälkeen myös kysyin lapsilta ajatuksia kuvista ja perusteluja, miksi he halusivat kuvan valita. Lisäksi lapset nimesivät kuvia. Perusteluista nousi esille se, että valituissa kuvissa näkyi jotain omaa tai itsetehtyä, jotain ”tosi kaunista” ja lempipaikkoja. Valitut kuvat herättivät lapsissa myös tunteita; naurua ja hymyjä, ihmettelyä ja tutkimista. Ne olivat siis selvästi lapselle jotenkin merkityksellisiä. Lapset myös kertoivat mielellään kuvistaan, että mitä niissä heidän mielestään tapahtui. Tässä vaiheessa pohdin, että lapset selvästikin ovat päässeet ilmaisemaan itseään näiden kuvien avulla; kuvissa on lapsille tärkeiksi, hassuiksi, kauniiksi ja merkityksellisiksi koettuja asioita.

12.4, tulostamisyrityksiä

Yhteistyökumppanini Kalevankankaan päiväkoti tarjosi valokuvauspaperit käyttööni, mutta kun yritimme lasten valitsemia ja nimeämiä kuvia tulostaa, kohtasimme teknisiä ongelmia, jotka eivät ratkenneet edes tekniseen tukeen soittamalla. Tietokoneelta olisi pitänyt valita asetukseksi ohisyöttö, jota ei Chromebookin tulostusasetuksissa ollut. Kuvat kuitenkin piti saada esille pian, joten meidän oli jatkettava asian selvittämistä.

19.4, näyttelyn kokoaminen

Tukipyynnöistä ja selvityksistä huolimatta tätä ohisyöttömahdollisuutta ei löytynyt, joten tulostimme kuvat tavalliselle paperille, mutta liimasimme ne tukevammalle paperille jättäen ympärille pienet kehykset. Vaikka lopputulos ei aivan vetänyt vertoja valokuvapaperille tulostetuille kuville, oli se kuitenkin

tarpeeksi ammattimainen ja kuvat hyvälaatuisia, ja oikeastaan kehykset kuvissa näyttivät kivoilta. Otan tämän oppimiskokemuksena; alun perin ajattelin, että näyttelykuvien on ehdottomasti oltava valokuvapaperilla. Valokuvausnäyttelyn voi kuitenkin varsin hyvin järjestää ammattimaisesti, vaikka valokuvapaperia ei olisikaan käytössä; uskon, että tämä voi toisaalta jopa madaltaa kynnystä toiminnan toistamiseen, eikä kustannuksiakaan valokuvapaperista tällöin tule. Siksi aion laittaa ohjeistuksessakin valokuvauspaperin käytön sulkuihin.

Sain tänään myös kuvat esille ikkunaan, ja ilahduinkin siitä, kun näin niin lapsia, työntekijöitä kuin lasten vanhempiakin niitä katselemissa!

SWOT-analyysin lomake

Liite 5

SWOT-analyysi valokuvausprojektista

Kerro omin sanoin ajatuksiasi toteuttamastani valokuvausprojektista. Vastaukset käsitellään nimettöminä, ja niitä hyödynnetään vain opinnäytetyöprosessissani.

Vahvuudet

Heikkoudet

Mahdollisuudet

Uhat

Valokuvaustoiminnan prosessi varhaiskasvatuksessa

1. VALMISTAUDU

Varaa lasten käyttöön kahvallinen tabletti kuvaamisen helpottamiseksi, ja reilusti aikaa, jotta tunnelma pysyy kiireettömänä. Tarvittaessa rajaa kuvamäärää, jonka jokainen saa vuorollaan ottaa.

2. IDEOI OSALLISTAEN

Ideoikaa yhdessä lasten kanssa kuvausaiheita ja -paikkoja. Lapset voivat tuoda toiveensa esille sanoittaen ne ääneen tai piirtäen. Toteuta ideointi tarvittaessa pienryhmissä tai yksilöllisesti, jotta jokaisen näkemys saadaan kuuluville.

3. KUVATKAA

Muistuta kuvaushetken alussa siitä, että muita ihmisiä ei saa kuvata ilman lupaa, ja opasta tarvittaessa tabletin käytössä. Kuvaaminen voi tapahtua esimerkiksi ulkoilun ohessa tai pienryhmissä omalla toimintatuokkionaan. Rohkaise ja innosta lasta, mutta älä määrittele sitä, mistä lapsi kuvan ottaa, sillä pääpaino on lapsen itseilmaisussa.

4. TUTKIKAA

Käykää kuvia läpi yhdessä, keskustelkaa niistä. Anna lapsen tuoda näkemyksensä esille ja näe kuvan potentiaali ja sanoma, vaikka se olisikin esimerkiksi heilahtanut tai vino. Kuva on kuvan ottajan tulkinta, ja keskustelun avulla on mahdollista saada aikuiselle näkymättömäksi jääneitä lapselle merkityksellisiä asioita ja näkökulmia.

5. LAITA ESILLE

Lasten ottamista valokuvista voi toteuttaa näyttelyn tulostaen kuvat (valokuvapaperille) ja nimeämällä kuvia yhdessä lapsia osallistaen. Korona-aikana kuvat voi laittaa esille esimerkiksi päiväkodin ikkunaan vanhempien nähtäväksi.

PROSESSIN VOI TOTEUTTAA LAAJANA KOKONAISUUTENA KAIKINE KOHTINEEN, TAI ARKISEMPANA TUOKIONA HUOMIOIDEN KOHDAT 3-4.

"Siinä ollaan me"

"Linna"

"Korkeat puut"

Kauppa

Liite 9

Kuuset ja mänty

Liite 11

Rikkinäinen puu

Liite 12

Siinä ollaan me!

Liite 13

Kuva ystävistä

Liite 14

